

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 1.000 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

Conferentie der Jonge Balie te Brugge

Plechtige openingszitting van 23 oktober 1970 en viering van het honderdjarig bestaan

RECHT SPREKEN IN 'T VRYE

Rede uitgesproken door Mr. William DE BECKER

Ex quo vierscurra bannitur et homo prolocutores accipit.
(Keurbrief van 't Vrye 1190, art. 1)

Er hangen zilveren herfstdraden boven de bedauwde polders wanneer here Jan de Witte op die late oktobermorgen van 1619 de buurt ter Hofstede verlaat om naar Brugge te rijden. Het paard van de meester kent al even goed het eiland Cadsant als zijn berijder en here Jan geeft zijn dier dan ook vrije teugel. De vroege ruiter laat zijn gedachten gaan en droomt over zijn eiland Cadsant, zijn buurt ter Hofstede en het Land van het Brugse Vrye « waar de zon nooit onder gaat ».

Wanneer Jan de Witte voorbij de versterking ter Hofstede rijdt denkt hij aan de val van deze vesting in 1604, wanneer Maurits van Nassau met de calvinistische troepen uit het Noorden, het goede land van Cadsant veroverde. De verwoestingen en de oorlog, welke in het jaar 1604 ook de Steden Sluis en Aardenburg in de handen van Nassau deden vallen, zijn vergeten sinds 1609, datum waarop de aartshertogen Albrecht en Isabella, de geliefde dochter van Filips II, het bestand aangingen met de noordelijke verenigde provinciën.

Het is door een vredig land dat here Jan draaft en de landstreek van 't Vrye heeft zich heropgericht na de vernielingen en oorlogswonden welke jarenlange strijd met het Noorden medebracht. Daar ligt met lage knotwilgen beplant de uitloper van de Grave Jansdijk, ruim drie eeuwen geleden ⁽¹⁾ als bolwerk tegen de nooit afgevendee aanvallen van de zee opgeworpen. Links wenken de torens van Muude, Oostkerke en Damme en wanneer de ruiter bij de molen Oecke de dijk van het Oude Zwijn neemt ziet hij in de verte de torens van Brugge in de wegtrekkende mist blinken.

De zon priemt door de nevels en de grijsgele bakens van Dudzele en Lisseweghe breken in de groene weilanden. Brugge wenkt en de here de Witte spoort zijn ros aan tot meer speed, zodat hij langs de Nieuwe Vaart bij Cool-

kerke de Speye-poorte ⁽²⁾ bereikt. De Reye volgend komt de ruiter over de Biscayers- en Sint Jansplatse bij de Malberg aan de Burg.

Zoals deze here Jan de Witte op deze 26 oktober 1619 uit het eiland Cadsant vertrokken is naar Brugge, zo zijn ook uit Westende here Andries van Hoyen en uit de heerlijkheid van der Straeten here Jakob van Eeckhoutte afgereisd naar de Burg te Brugge.

Wat kan er deze drie ruiters op deze zachte herfstmiddag van oktober 1619 naar de Burg te Brugge noden ?

Het is op deze namiddag dat, voor de vierschaar van 't Brugse Vrye, in dezelfde zaal waar wij ons bevinden, de griffier Adrianus Baltyn, voorlezing zal doen van de 212 artikelen van de gecodificeerde Costume van 't Vrye en van de 81 artikelen van het deelboek van dezelfde landstreek ⁽³⁾.

En vermits onze drie personages als « taelmannen » of « advocati » vast verbonden zijn aan de vierschaar van 't Vrye hebben zij het als een plicht en een eer aanzien op de plechtige zitting aanwezig te zijn.

Sire,

Dames en Heren,

Deze ietwat vrije inleiding, misschien wat « naar Hendrik Conscience » om één ogenblik te schetsen in de tijd en de plaats waar alles zich afspeelt. Maar vooraleer het Brugse Vrye, de costumen er van, de Rechters en de taelmannen te bespreken, een laatste keer terug naar deze gedenkwaardige 26 oktober 1619.

Gedenkwaardig omdat er een evolutie van vijf eeuwen gewoonterecht in het Brugse Vrye achter de rug ligt en men voor het eerst in de geschiedenis ⁽⁴⁾ officieel en volledig lezing zal geven van het gemeen recht voor onze landstreek. Gedenkwaardig ook omdat voor de laatste keer deze officiële codificatie zal afgekondigd worden ⁽⁵⁾ en dit tot aan de opheffing van 't Brugse Vrye in 1795 ⁽⁶⁾.

Meteen is het grove historische kader geschetst waarin het Brugse Vrye gedurende nagenoeg 800 jaar zal evolueren; van het einde van de tiende eeuw tot 1795, na de franse revolutie en verovering van onze gebieden de schepenadministratie en -jurisdictie opgedoekt worden; wat meteen ook het einde betekent van acht honderd jaar geschiedenis in een der boeiendste delen van Vlaanderen.

Het geografisch kader ?

Uit de karolingische gewesten zijn in de loop van de Xe eeuw in Vlaanderen enkele territoriale omschrijvingen gegroeid, welke, mits enkele détailwijzigingen doorheen de genoemde tijdspanne bleven bestaan. Deze onderverdelingen van het graafschap Vlaanderen noemde men kasselrijen en sedert de Xe eeuw stond aan het hoofd van iedere kasselrij een burggraaf, vertegenwoordiger van het grafelijk gezag (7). Aldus kende men rond 1100 als voornaamste kasselrijen in Vlaanderen: deze van Brugge, Kortrijk, Ieper, Veurne, Rijsel, Gent, Doornik, Sint Omaars, Kassel, Bergen en Burburg.

De kasselrijen hadden als gemeenschappelijke kenmerken dat het militaire, administratieve en gerechtelijke omschrijvingen waren, met een castrum of grafelijke burcht als centrum, waar de burggraaf als vertegenwoordiger zetelde (8).

Deze gebiedsomschrijvingen dienen onmiddellijk los gedacht van de stad welke in feite zou kunnen haar hoofdplaats genoemd worden, maar welke geen enkel gezag of bestuur op de landstreek kan uitoefenen. Het Brugse Vrye is dus een plattelandsgebied waar het stadsmagistraat van de enge omwalling van Brugge-Stad zelf, geen enkel gezag of jurisdictie heeft uit te oefenen.

Integendeel, zoals verder te bespreken, heeft het Vrye een eigen magistraat, zo voor de administratie als voor het recht spreken, dat niet zelden met het brugse stadsmagistraat in botsing gekomen is in de loop der tijden. Brugge is als het ware een enclave in 't Vrye, zoals er nog enkele andere kleinere gebieden zijn in de kasselrij, gevolgen van het leenstelsel en de macht van de geestelijkheid (9).

Territoriaal gezien bestreek het Vrye het gebied tussen de Noordzee, IJzer, Houte of Westerschelde en ten Oosten de kasselrij van Gent. Het spreekt misschien meer tot de verbeelding als we de grens laten vertrekken aan de IJzermonding — Lombardzijde echter uitgezonderd — de Noordzee volgen tot Cadsand, over Sluis, Aardenburg, Biervliet, langs Kaprijke, Lembeke, Eeckloo, Beernem, Waardamme, Ruddervoorde, Torhout, Lichtervelde, Koolskamp, Ardoie, Beveren, Zarren tot Esen en opnieuw aan de IJzer (10). Negentig plaatsen en dorpen, schrijven de oude kronieken.

Zou het vermetel zijn van mij zo ik het Vrye, zoals het acht eeuwen lang bestond, grosso modo vergelijk met ons gerechtelijk arrondissement van vandaag? Vermits Veurne, Rooselare (11), Kortrijk en Ieper tot andere kasselrijen behoorden.

En met deze correctie, dat, bij het verdrag van Westfalen de Nederlandse steden en gebieden verloren gingen. Dit is het historisch en aardrijkskundig kader.

* * *

Here Jan de Witte houdt nog een laatste maal zijn paard in op de mallebergplaats vanwaar hij de geblokte toren van Sint Donaas bekijkt en nog even verwijlt op een plaats met een historische betekenis. In de karolingische tijd was het op de «malberg» dat in iedere pagus of gouw de rechtbank zetelde, met assistentie van de opgetrommelde vrije lieden (12). Keizer Karel de Grote zal deze occasionele rechters vervangen door vast benoemde schepenen, een voorname stap in de evolutie van de gerechtelijke organisatie (13).

Maar de tijd dringt voor here Jan en hij draaft onder de overwelfde oostpoort door, het ruime burgplein op. De geestelijkheid van Sint Donaas dwarst reeds de voorhof van het Landhuis van 't Vrye en begeeft zich naar de zittingszaal. Onze ruiter heeft de gewoonte van, telkens hij naar de Vierschaar te Brugge komt, zijn blik te laten dwalen over de burg en de rijke gebouwen welke deze plaats omzomen. Telkens weer bekijkt hij met vertedering de gevel van het gerechtsgebouw waar zijn werkterrein ligt; deze van 't Vrye. Deze bijzonder fraaie gevel behoort tot het tweede paleis, in 1519, dus precies honderd jaar geleden begonnen en met een galerij op de burg, beroemd om de zeven met mytologische figuren versierde pijlers.

De geschiedenis van het Paleis van 't Brugse Vrye en meteen van ons gerechtsgebouw is niet duidelijk en vaststaand, althans wat betreft de eerste vestigingen (14). De datum vooral, waarop de vierschaar de Westkant van de burg zou verlaten hebben om het nieuwe landhuis naast de oude grafelijke burcht «De Looove» te betrekken, komt niet precies naar voor. Het moet in ieder geval einde van de veertiende, begin van de vijftiende eeuw geweest zijn. De historicus Weale schrijft over een houten gebouw dat omstreeks 1390 op hier deze plaats op stenen pijlers zou opgetrokken zijn (15). Een houten trap zou naar de verdieping geleid hebben.

Anderzijds schijnt een manuscript van 1415 de nieuwe vierschaar te situeren aan de westzijde van de Burg, nabij de huidige basiliek van het H. Bloed (16). En dit zou zo geweest zijn sinds honderd vijf en twintig jaar (17). Wij laten deze nutteloze discussie omtrent de Oost- of Westzijde van de Burg terzijde om voor zeker aan te nemen dat het eerste gerechtsgebouw van het Brugse Vrije in 1520 wordt afgebroken en vervangen door wat vele kenners in latere eeuwen een juweel zullen noemen.

Onze advocaat Jan de Witte treedt precies dit fraai uitgewerkte gebouw binnen (18), een hoog bouwwerk met twee verdiepingen en met op het gelijkvloers een uitspringende galerij met zeven gedraaide pilaren, waarop de reeds vernoemde mytologische figuren naar L. Blondeel. Honderd jaar oud en wel uit de jaren 1520-1528 dateren ook de drie, nu nog bestaande puntgevels met ranke torentjes, aan de kade van de Steenhouwersdijk. In het gebouw zijn ondergebracht, de grote zaal van de vierschaar met een lengte van 70 voet, een belendende schepenkamer en nog een vergaderzaal. In een van de drie genoemde zalen werd de bekende schouw gebouwd in de jaren 1528-1531 naar de plannen van Lanceloot Blondeel.

Op een dag als heden zouden wij wel even willen verwijlen in deze schepenkamer en de beroemde schouw de geest van een verleden laten heroproepen. De geschiedenis spreekt: oktober 1970 bevinden wij ons in de zaal van de vierschaar van 't Vrije en zeker vijf honderd jaar wordt er in deze zaal recht gedaan. De schouw van 't Vrije, gebouwd onder een van onze grootste monarchen, Karel V, zag meer dan een koning en prins bewonderend naar zoveel verfijnde kunst opkijken.

De jongste aanwinst mocht onze taelman Jan de Witte noemen de kapel, welke in 1606 gebouwd werd op de nieuw gekochte gronden, vrij gekomen na afbraak van één der bekendste brugse herbergen «in den blinden Ezel». Deze kapel, tot het einde van de vorige eeuw archief van de provincie West-Vlaanderen, heeft enige tijd en tot vijftien jaar terug, gediend als bibliotheek der advocaten.

De Wezenkamer, in 1664-1666 bijgebouwd aan de noordzijde (19), de vertrekkamer, de schepenkamer en de kapel zijn blijven staan, nadat in 1722 de andere en meer noordelijke gebouwen van het paleis gesloopt werden, samen met de overblijvende delen van de «Looove». Samen met de vier genoemde kamers, is ook de driedelige gevel

met torentjes langs de Steenhouwersdijk bewaard; ook de schouw behielden wij en daarmede zijn, behalve de gevel op de Burg uitgevend de beste delen van het paleis van 't Vrije tot ons gekomen.

In 1722 wordt een nieuw gebouw opgericht op de vroegere plaats van de vierschaar en het landhuis, in een Lodewijk XIV stijl met de ons zo bekende gevel, bekrond tot op vandaag met het schild van 't Brugse Vrye: van zilver met versmalde dwarsbalk van azuur (20). Ons huidig gerechtsgebouw is dus bijna tweehonderdvijftig jaar oud en ik laat U over het uitzicht van op de Burg oordelen. Maar ik wil U het oordeel van de anecdot-historicus Gailliard niet onthouden:

« Qui le croirait : à moins d'être pénétré de cette vérité, que, dans les temps de réaction, l'esprit humain est capable de toutes les folies ? Ce bâtiment du Franc, si élégant, si pur de forme, ne pût trouver grâce devant ceux qui avaient alors en main la force publique. Il fut démoli dès le commencement du dix-huitième siècle dans la partie septentrionale et sa partie occidentale et remplacé en 1727 par cette insignifiante construction nommée aujourd'hui palais de Justice, dont un architecte nommé Jean Ver-crucys osa bien donner le plan. Au reste, la destruction de l'édifice ne précéda que d'un demi-siècle celle du pouvoir qui y résidait. En 1795, la châtellerie du Franc fut abolie par le gouvernement français » (21).

Een krasse uitspraak, die U uiteraard niet hoeft te delen.

Ondertussen werd recht gesproken en recht geschapen in het huis van 't Vrije. Het belang van 't Vrye is altijd geweest dat het in de politiek, de administratie en de rechtspraak toonaangevend is geweest voor de kasselrijen van Vlaanderen. Het is de belangrijkste kasselrij geweest en als gewoon plattelands-distrikt in het graafschap heeft het gedurende praktisch zijn gehele geschiedenis naast de drie grote steden Gent, Brugge en Ieper, het vierde lid in het centrale vertegenwoordigende gezag van Vlaanderen uitgemaakt (22). Het hoogtepunt in de geschiedenis van 't Vrije, wanneer het door zijn administratieve en gerechtelijke organisatie en zijn welvaart alle andere kasselrijen ver achter zich laat, situeert zich in de XVIIe eeuw, de eeuw van oktober 1619 (23).

Maar reeds zeer vroeg in zijn geschiedenis van 't Vrije negentig parochies tellen (24) en omwille van zijn uitgestrektheid onderverdeeld zijn in drie kwartieren: Oost, Noord en West (25). Het lijkt in ons overzicht van minder belang of de vierscharen door enkelen sinds 1266 als drie in de kasselrij geteld en gevestigd te Brugge, Oudenburg en Aardenburg, beantwoorden aan genoemde kwartieren (26); te meer daar er nog sprake is van acht vierscharen in 't Vrye.

Alle auteurs zijn het er echter over eens dat de vierschaar van 't Vrye te Brugge gevestigd, de eerste en voornaamste was.

De organisatie van de vierschaar gaat terug tot de Xe-XIe eeuw en sluit goed aan op de reeds genoemde aloude rechtbank van de mallus. Het ogenblik is gekomen om de eerste en misschien voornaamste keure van 't Vrye aan te halen. Onder graaf Filips van de Elzas wordt in 1190 de keure verleend welke de grondwet en de basis voor verdere wetgeving geworden is in onze landstreek (27).

In deze keure van 1190, welke wij verder gemakkelijks halve « Keurbrief » noemen, is de geëvolueerde organisatie van een schepenrechtbank merkbaar. De keurbrief begint met de voor onze oren dichterlijke oproep: « Ex quo vierscurra bannitur et homo accipit prolocutorem. »

en in de franse vertaling :

« Quand la vierschare est proclamée, qu'un homme reçoit un avocat plaidant... » (art. I)

De oudst gekende wettekst in 't Vrye begint met een affirmatie van de rechten der verdediging. Onmiddellijk daarna wordt de rol en de bevoegdheid van de schepenrechtbank omschreven (art. I en 2). De scabini of schepenen zijn in de rechtbank of vierschaar het centraal, alhoewel daarom niet het actieve element: zij nemen geen enkel initiatief maar zijn de oordeel-vellende rechters (28). Het optreden en vorderen behoort een ander orgaan; wat wij nu het openbaar ministerie noemen.

Een parenthesis dient hier geopend om terug te gaan tot de oudste geschiedenis van de kasselrijen, waar, zoals gezegd, aan het hoofd een burggraaf stond. Deze afgevaardigde van de graaf had een administratieve, fiscale en juridische bevoegdheid (29). Het is deze laatste bevoegdheid welke ons interesseert en in dat verband was de burggraaf, nadien baljuw, de maner in de rechtbank van de steden en kasselrijen. Maar benevens maner- of vorderend element- was hij ook voorzitter (30).

In 1224 verdwijnt het erfelijk ambt van burggraaf door afkoop vanwege gravin Johanna (31) en weldra zien wij een nieuw soort vertegenwoordiger van de graaf optreden: de baljuw.

Tussen de vroegere burggraaf en de baljuw, die zich zal handhaven tot na de franse revolutie, bestaat er een scherp contrast: de burggraaf had zijn plaats in de feodale hiërarchie en het ambt was erfelijk geworden. De baljuw is een moderne ambtenaar, bezoldigd door de graaf, afstelbaar en werktuig van de grafelijke macht. De baljuw diende de inkomsten te innen, de gerechtsprofijtten te verzamelen en in die zin rekening voor te leggen aan zijn heer, de graaf. Verder had hij de politionele opdracht de orde te handhaven en als maner op te treden bij de schepenrechtbank (32). Zo verkreeg, in 1235, de baljuw van Brugge-Stad, de Heer André van Oostkerke, vanwege gravin Johanna volmacht om met alle gezag op te treden in criminele zaken tegen misdadigers en delinkwenten (33).

De baljuw zal echter zijn macht delegeren en zo zien wij hoe in 't Vrye na de XIVe eeuw als voorzitter en maner vóór de schepenrechtbank zal optreden « de crichouder »: dé agent en dé dirigent in het debat. Hij vordert de toepassing van de wet, werpt de excepties op en verleent adviezen (34). De crichouder heeft zijn naam te danken aan het voorschrift van graaf Boudewijn van Bergen dat deze ambtenaren en ook de baljuw, wanneer deze optrad, oplegde een witte staf of « cric » te dragen, teken van de integriteit van de justitie (35). De crichouder zal doorheen de geschiedenis van de schepenrechtbank in 't Brugse Vrye het actief element blijven: door als voorzitter de debatten te leiden en als openbaar ministerie de toepassing van de wet te vorderen.

Vergelijkend met de tegenwoordige toestand kunnen wij de baljuw in zijn functie analoog noemen aan de Procureur des Konings, terwijl de crichouder als substituut optreedt voor de baljuw; beiden echter nemen tevens het voorzitterschap van de rechtbank waar. Deze ambtenaren hebben zich dan omringd door hiërarchisch lagere rechtsbedienden als de amman, de schout, de stockhouder, meer belast met het opbrengen van de gedaagden, het uitvoeren van de gerechtelijke beslissingen en het houden van verkopen (36).

De vergelijkende crichouder met het hedendaagse openbaar ministerie gaat des te meer op, gezien er in 1476 vóór de vierschaar van 't Vrye een geschil ontstaan is waar de taelmannen of advocaten voorhielden dat, in een bepaald geschil, de crichouder geen advies diende te verlenen (37).

De crichouder zal voorzitter zijn van, en het woord richten tot het college van schepenen.

Deze schepenen zijn vrije mannen, gewoonlijk lagere adel en afkomstig uit het land van 't Vrye zelf⁽³⁸⁾. De schepenen werden door de graaf benoemd, aanvankelijk voor het leven en later voor de termijn van één jaar⁽³⁹⁾. Slechts twee feiten konden een einde stellen aan het mandaat van de schepen: wanneer een nieuwe graaf aan het bewind kwam had deze het recht zijn schepenen te kiezen en te benoemen.

Daarnaast verloor de schepen zijn mandaat wanneer hij vóór de eigen vierschaar overtuigd werd van valsheid in een rechtsgeding. De schepenen van 't Vrye hebben niets gemeen met deze van Brugge-Stad, maar bestonden er naast⁽⁴⁰⁾. Men mag zelfs aannemen dat de territoriale schepenrechtbanken van de kasselrijen bestonden vóór deze van de steden⁽⁴¹⁾. In de vroegste periode waren de schepenen uitsluitend leden van de rechtbank, maar geleidelijk zien wij hen het administratief beheer van de kasselrij in handen nemen.

Aan het einde van de ontwikkeling, in de XIVe eeuw is het college van schepenen een waar bestuur geworden: alle administratieve aangelegenheden, de fiscale zaken en vanzelfsprekend ook de justitie worden door de schepenen behartigd⁽⁴²⁾.

Het getal van de schepenen heeft in de loop der tijden nogal gevarieerd en loopt van minstens 2 in 1148⁽⁴³⁾, over 7 in 1229⁽⁴⁴⁾, 13 in 1281⁽⁴⁵⁾, tot 40 op een bepaald tijdstip in de XIIIe eeuw⁽⁴⁶⁾. Echter blijft het getal van 27 schepenen het laatst bestaan te hebben en met dit cijfer eindigt het schepen-dom en meteen ook het Brugse Vrye in 1795⁽⁴⁷⁾.

Wanneer de rechtbank of vierschaar zitting houdt heeft men zich altijd gehouden aan het cijfer van zeven schepenen welke zetelden in belangrijke zaken. Soms zetelden er meer; zelden minder. Alleen bij het uitoefenen van de willige rechtsmacht volstonden twee schepenen. Wij mogen niet vergeten dat in die zin de schepenrechtbank in vele aangelegenheden optrad en ik vernoem alleen: ter officiële bekrachtiging bij het verlenen van een hypotheek, bij het stellen van een pand of belangrijke borg, alsmede bij het goedkeuren van de voorwaarden om als volwaardig ingezetene van het Brugse Vrye, dit is «vrij-laet» aangezien te worden.

Van de schepenen welke, zoals gezegd een passieve rol vervulden, werd geen algemene of speciale juridische kennis vereist; het waren geen juristen en een oude tekst zegt:

«Ende aldaer so wijsden scepenen, Kendet scepenen vanden Vryen, also vele alst sculdich waren te kennen.»⁽⁴⁸⁾

Nochtans was het wel mogelijk dat zij een verantwoordelijkheid opliepen wegens een essentieel vormverzuim. Zo lezen wij in 1508, dat een zekere schepen Jerome vanden Berghe tot 6 pond boete veroordeeld werd om als procedurefout te hebben begaan: een hypotheek verleend te hebben zonder dat een clerck aanwezig was⁽⁴⁹⁾.

Reeds dan gold het principe: geen rechter zonder griffier.

Dit brengt ons meteen bij het derde personage van de rechtbank in 't Vrye: de clerck of griffier.

Deze was terzelfder tijd niet enkel clerck of griffier ter «vierscare», maar tevens prokureur of, volgens onze begrippen, pleitbezorger van partijen. Hij mocht de vordering voordragen, om uitstel verzoeken en ondergeschikte excepties of bijkomstige incidenten behandelen. Niet zelden echter ging de clerck zijn rol te buiten en nam het tevens op zich taelman of advocaat te spelen en zelfs te pleiten.

Een voorbeeld daarvan was de reeds genoemde griffier Adrianus Baltyn, welke, benevens zijn niet te ver-

smaden wedde als clerck, bedragend 600 pond in het jaar, nog een inkomen genoot als taelman. Waartegen de corporatie van de advokaten zich op meerdere tijdstippen — zij het zonder resultaat — verzet heeft.

Vooraleer de boeiende figuur van de taelman ten tonele te voeren, gaan wij nog even terug naar deze 26 oktober 1619, in deze zelfde zaal, toen de vierschaar van 't Brugse Vrye.

Iedereen heeft zijn plaats ingenomen. Het betreft een plechtige zitting en naast de talrijke burgerlijke en geestelijke overheden, zijn ook de echtgenoten der magistraten en raadslieden aanwezig. Alleen de aanwezigheid van het staatshoofd zelf, aartshertog Albrecht, zou het plechtig karakter van de zitting nog meer luister kunnen bijbrengen. De aanwezige amman verzoekt de vergadering om stilte en de crichouder verheft zich en «bant de vierschaar» in de volgende formalistische termen:

«Seght gy heeren scepenen of het soo hooge en verre aen den dach gecommen es, dat ick vierschaere bannen magh van weghe syne Conincklycke Majesteyt als grave van Vlaenderen ende van desen lande vanden Vrye, omme een ighelelick recht ende wet te doene, soo wel partie jeghens partie, als partie jeghens den heere; seght danof recht, ghy heeren scepenen; ick maene U.»

Waarop de voorzitter-schepen antwoordt:

«Crichouder, my dunckt recht, dat soo hooge ende verre aen den dach gecommen es, dat ghy vierschaere bannen meucht, om een ighelelick recht ende wet te doen, die het versoecken sullen, soo wel partie jeghens partie, als partie jeghens den heere, opdat wij scepenen volgen.»⁽⁵⁰⁾

Daarna wordt op de gewone zittingen van iedere vrijdag het woord verleend aan de crichouder ter formulering van de «claghe» of eis.

Op deze plechtige zitting van 26 oktober 1619 echter wordt het woord verleend aan de clerck of griffier Adrianus Baltyn, welke voorlezing geeft van de officieel opgestelde artikelen van de costume en «den deelbouck» van 't Vrye.

Eigenaardige en tweeslachtige figuur deze Adrianus Baltyn, geboren te Brugge in 1557, licentiaat «in de beede rechten», een tijd lang advocaat te Antwerpen, vooraleer clerck ter Vierschaar van 't Vrye te worden. Een zeer geleerd en werkzaam griffier, wie de zorgen om de griffie en het vele studiewerk niet verhinderden op geregelde tijdstippen de bloemetjes buiten te zetten. Zo lezen wij dat op 30 september 1596 hij een verzoekschrift bij het college van schepenen indient om opnieuw hersteld te worden in zijn functie van griffier, waaruit hij ontzet werd wegens een veroordeling hoofdens overspel.

De lectuur van de 212 artikelen van de costume alleen al zal wel enkele uren in beslag hebben genomen; de aansluitende «deelbouck» betrof de erfenissen en hun vereffening en vroeg eveneens een klein uur aandacht. Deze codificaties, resultaat van een evolutie welke sinds de Keurbrief van 1190, vier eeuwen duurde, hebben de karakteristieke en naïeve aspecten van het oude agrarische recht, maar breken anderzijds een lans voor nieuwe begrippen vooral dan in de proceduur.

Twee karakteristieke vallen op:

Een eerste: de costume van 't Vrye, als de gewoonten uit de andere kasselrijen en steden, is een empirisch recht. Dit was zo reeds in de Keurbrief van 1190, die in feite een grondwet was en dus naar moderne begrippen louter algemene beginselen en fundamentele rechten had moeten afkondigen; maar waarin wij lezen dat de inwoners van de eilanden Wulpen en Cadzand, zo zij ter vierschaar gedagvaard werden en zich te laat vóór de rechtbank aanboden, zich konden verschonen, omwillen van de toe-

stand van de zee ⁽⁵¹⁾. Deze gunst voor de eilandbewoners uit de noordelijke streek van 't Vrye werd herhaald in de keure van 10 juli 1330.

Een tweede karakteristiek: de costume van 't Vrye is zeer gebonden aan de vaderlandse grond en een zeer streekbehoedend recht. De costume is immers gegroeid tijdens eeuwen strijd tegen de zee, het water en het overstromingsgevaar. De chronyken melden ons niet minder dan tien zware overstromingen voor 't Vrye in de elfde eeuw alleen al. De strijd tegen het water vindt zijn bekroning in de aanleg onder Jan van Namen in de XIIde eeuw van de Grave Jansdijk, vertrekkend onder Duinkerke tot voorbij het huidige Retranchement bij Sluis.

Niet alleen in de literatuur — ik denk aan 1302 waar de strijders op het Groeningeveld een greep aarde aan de lippen brachten — maar in ons vroegste recht uit zich een verbondheid met de vadergrond en een liefde tot het land dat de voorouders aan de zee ontworstelden en verdedigden. De keurbrief van 1190 reeds bestrafte het doorboren of afbreken van dijken met het afhouden van de rechterhand en het verbeurd verklaren van alle bezittingen van de dader ⁽⁵²⁾. Dit werd in de costume van 't Vrye hernomen, waar men nog verder ging en zelfs verbod oplegde te delven nabij of op de dijken ⁽⁵³⁾. Van oudsher was het verboden paarden of vee te weiden of te laten grazen in de duinen en een pittoreske ordonnantie van de schepenen in 1426 legt een boete van 20 schellingen op aan wie honden of katten houdt binnen een halve duitse mijl van de duinen ⁽⁵⁴⁾. De gebondenheid aan de streek in het oude recht vindt men in het recht van «issuwe», een belasting die verband houdt met het indringen van een vreemd element in de nationaliteit van de ingezetene.

Het verwerven van de status of, als U wil, de nationaliteit van ingezetene van 't Vrye, wordt eveneens geregeld. Men is vrijlaet, wanneer men, ofwel geboren is binnen de grenzen van 't Vrye, ofwel geboren is uit een vrijlaet. Verder bestaat de mogelijkheid door optie het burgerschap van 't Vrye te verwerven: daartoe is een voorwaarde van verblijf vereist en moet een aanvraag gericht aan het college der schepenen welke oordeelt op de voorbrachte attesten. Zo vinden wij in de archieven van mei 1569 een inwoner van Avecapelle als vrijlaet aanvaard, gezien hij een certificaat voorbracht van de pastoor, waarbij werd bevestigd:

« dat hij was catholyk ende te paesschen laetsleden te bicht en ten helegghen sacramenten gheweest hadde. »

Een eigenaardig voorschrift in de wetgeving van 't Vrye, ook wijzend op de jaloerse voorliefde voor de landstreek, is de bepaling waarbij de eerste huwelijksnacht door de jonggehuiden diende doorgebracht binnen de grenzen van de kasselrij ⁽⁵⁵⁾. De huwelijksreis mocht dus niet verder dan bijvoorbeeld Westende, Ardoioe of Biervliet aanvangen. Deze verplichting was af te kopen mits 50 gulden en wij lezen dat onze genoemde griffier Adrianus Baltyn, bij zijn huwelijk op 23 juni 1575 deze taks betaald heeft: *« messire Adriaen Baltyn, vrylaet gheconsenteirt te beslapen syne bruut buten den lande sonder prejudicie mits betalende... »* ⁽⁵⁶⁾

De rechtspleging van 't Vrye, alhoewel nog aansluitend op de beginselen van de oud-frankische proceduur, laat reeds de technieken en methodes van de moderne wetgeving aankondigen. Begrippen als het afleveren van een mandaat bij de huiszoeking, het getuigenbewijs tot beloop van een bepaald bedrag in civiele zaken, de rechtstreekse dagvaarding door de benadeelde partij, zijn niet vreemd aan de proceduur in ons gewest ⁽⁵⁷⁾.

Een specifieke instelling voor deze periode is de zgn. «doorgaande waarheid», welke ook in de wetgeving van de andere kasselrijen teruggevonden wordt. Het is een

algemeen onderzoek, ex officio door de rechtbank verricht om de onbestrafte misdrijven in het rechtsgebied op te sporen. Eens in het jaar werd op bepaalde plaatsen in de omschrijving een doorgaande waarheid gehouden. Deze werd aangekondigd de zondag vóór de zitting door het uitroepen aan de kerkkuitgang, het zgn. «kerckgebot». De schout of amman deelde dag en plaats mede waar de doorgaande waarheid zou gehouden worden en tevens werd ook de lijst voorgelezen van de personen welke onder eed zouden verhoord worden. Deze getuigen werden volgens vragenlijsten onderhoord omtrent feiten waarvan zij, ofwel getuige waren, of waaromtrent zij inlichtingen konden verschaffen. Aldus wilde men de geringere onbestrafte inbreuken opsporen en een soort politiezitting houden. Eén schepen werd daartoe door het college afgevaardigd en de zitting gebeurde gewoonlijk in een herberg ⁽⁵⁸⁾.

Door de schepenen werden op 11 november 1542 zeer uitgebreide richtlijnen verstrekt i.v.m. het houden van de doorgaande waarheid en zes en veertig op te sporen inbreuken worden vernoemd, van spel en weddenschap, over verboden wapendracht, tot woeker en misdrijven tegen het reglement der duinen en dijken. Een zeer pittoreske overtreding welke diende opgespoord te worden is het feestvieren na de doop door de peter en de meter, welke het doopkind mede in een herberg nemen en aldaar drank verbruiken. De peter en de meter worden in dat geval ieder met een geldboete van 3 ponden bedacht ⁽⁵⁹⁾. De doorgaande waarheid sloot nauw aan bij de idee van een ambulante rechtbank zoals dit in onze gewesten tot in de dertiende eeuw algemeen was. Voor onze streek lezen wij immers hoe het gerecht zetelde:

« ter zuuthende van speghels weg »

« bewesten Viven ter hooghen brueghe »

« ende westzide vanden maelschen leye »

« ter Beuter brugge » ⁽⁶⁰⁾.

In de geëvolueerde vierschaar van 't Vrye volgt de proceduur in grote lijnen deze zoals in onze gewesten algemeen van toepassing. De daging gebeurde door de zorgen van de amman, welke bij «kerckgebot» in de woonplaats van de te dagen persoon deze oproep vóór de kerkdeur. Bij afwezigheid gebeurde deze oproep vóór de rechtbank zelf waar de amman de afwezigheid sommeerde zich te vertonen ⁽⁶¹⁾.

Waar sinds de jaren 1527 tot 1722 het Vrye beschikte over het prachtige landhuis met vierschaar dat wij in menige schilderij en bij Sanderus terugvinden is het wel aan te nemen dat deze oproep vanaf de galerij vóór het landhuis gebeurde. Wij lezen althans dat alle ordonnantiën, decreten, vreden en verbanningen van op die plaats met luider stemme over de Burg werden omgeroepen ⁽⁶²⁾.

Vóór de rechtbank was een «claghedag» voorzien waar de zaken ingeleid werden en de klachten van de partijen geformuleerd en ontvangen. Dit vóór meestal drie schepenen. Op de «dinghedach» dan, werden de zaken gepleit en de vonnissen uitgesproken. Dit door meestal zeven schepenen.

De dag bij uitstek om zitting te houden was de Vrijdag, dag waarop in ieder geval de rolafroeping gebeurde.

Op deze rolafroeping was de aanwezigheid van de taelman verplichtend, op boete van vier schellingen, alhoewel een confrater mocht verschijnen «loco» ⁽⁶³⁾.

Wat waren nu deze taelmannen, of advocaten, ook prolocutores of voorsprekers genoemd? De taelman is een ambtenaar met officiële zending en aanstelling en dus geen vrij beroep, zoals de huidige advocaat. Hij wordt benoemd door het college van schepenen met voor 't Brugse Vrye een aantal beperkt tot vier ⁽⁶⁴⁾. De partijen hebben geen vrije keuze want het is de rechtbank zelf

die een taelman aanwijst. Voor de schepenbank van de stad Brugge zelf waren er ook drie taelmannen voorzien (65), maar zij schenen in natura bevoordeligd op die van 't Vrye, gezien de schepenen van de stad Brugge hen jaarlijks een zomer- en een winterkostuum schonken, op last van de stadskas (66).

Het ereloon was in de gedingskosten begrepen (67) en ten laste van de verliezende partij. Dit ereloon was getarifieerd en bedroeg bijvoorbeeld:

in burgerlijke zaken : 2 schellingen per verschijning ;
in vereffeningen : 10 schellingen per verschijning ;
in strafzaken : 20 schellingen per vacatiedag in zware zaken.

Voor het overige bleef het loon voor taksatie door de schepenen vatbaar (68).

Het monopolie van verdediging behoorde de taelman, maar anderzijds weten we toch dat op bepaalde tijdstippen de clerck bij de vierschaar, of zelfs andere ambtenaren, buiten de vier « wettelicke » taelmannen het officie uitvoerden (denken wij alleen maar aan Baityn). Alle verzoekschriften, verdedigingen, conclusies, wrakingen, procedure-akten dienen door de taelmannen opgesteld en ondertekend; wat hen dus een voorrecht gaf (69). Het loon voor de geschriften bedroeg acht schellingen per geschrift van twee rollen.

Verder lezen wij dat:

« niemand en sal vermoghen te kommen voor schepenen om eenigh vertoogh te doen ofte proces te vervolgen sonder taelman » (70).

Het recht van verdediging liet de partij toe om uitstel te verzoeken ten einde een taelman te vinden (71). Wat niet moeilijk moest zijn, gezien er minstens twee der vier taelmannen verplicht aanwezig dienden te zijn op iedere zitting (72). In de keur van 1324 lezen wij dat het de schepenen toegestaan is te weigeren nog verder te zetelen, zo de baljuw de zaak wil laten doorgaan, zonder dat er een taelman aangewezen wordt aan de gedaagde partij (73).

Dit monopolie en recht van verdediging mochten wij reeds eerder aanhalen, wanneer wij de allereerste keure van 't Vrye, namelijk de Keurbrief van 1190 citeerden in zijn allereerste aanhef van artikel één:

« telkens als de vierschaar samengeropen is en aan de pleiter een raadsman toegewezen werd. »

Benevens de verplichting van aanwezigheid op de zittingen hadden de raadslieden ook nog een reeks voorschriften te volgen waarvan enkele toch leerrijk zijn voor onze tijd.

Onder het toezicht van de clerck van de rechtbank dienden zij een rol bij te houden met alle gedingen en data van rolstellingen of pleitdagen (74). Verder dienden zij zich een authentieke volmacht te laten afleveren door de schepenen om hun optreden te verrechtvaardigen, dit op boete van drie pond aan de confrerie van Sint Ivo (75). Zij dienden in hun geschriften alle ingeroepen keuren zeer nauwkeurig te vermelden en het ingeroepen artikel aan te halen (76); de schepenen immers waren geen juristen en dienden zo breed mogelijk voorgelicht. Een politiereglement, zoals dit van 1628, opgemaakt door de schepenbank van 't Vrye, doet modern aan, waar wij lezen:

« de taellieden ende clercken, soo wel doende eenighe vertooghen ter kamer, als in een bedinghe vande processen ter continuatie ende ter vierschaere, mitsgaders oock in comparitiën, zullen henlieden draghen met behoorlick respect; sonder elckander te injurieren, te spreken buuten toure, ofte jet anders te doen oft segghen dan het bedinghde raecht. »

En in hun « schriftueren » dienden zij te vermijden: « van eenighe rediten, injurieuse ende schimpige woorden te ghebruycken, niet dienende tot de saecke. »

De meest moderne en toepasselijke bepaling vind ik in een ordonnatie van 1536 waar besloten werd:

« dat de taellieden int Vrye voortane concluderen sulden tallen fyne en niet meer sisteren van niet ontfanghelic alleene, alzo zij tot noch toe in diveersche stonden ghedaen hebben ten grooten costen van partie » (77).

Vier eeuwen terug bestonden reeds pleiters door de proceduur-microob aangetast; er is weinig veranderd.

Er is weinig veranderd als here Jan de Witte in de schepenkamer de oude resolutieboeken doorbladert en de vroegere uitspraken naspeurt. De plechtige zitting is geheven en enkele magistraten keuvelen nog na in de halfduistere zaal van de vierschaar. Vier uur in een oktober-vrijdagnamiddag. Nog wat late herfstzon speelt in de hoge groene vensters van de zaal en doet de zware plauzen blinken. Taelman de Witte droomt nog wat na over zijn heerlijke Vrye en de stap heden gezet: een eigen vastgelegde costume! Het feest vanavond is verdiend. Naar aloude gewoonte zal het banket worden opgediend in de zaal van taveern « 't Booghskin », waar voor één keer het winterse sluitingsuur niet van toepassing is. En vermits, sinds het nieuwe reglement van de schepenbank iedere taveerne drie bedden moet gereedhouden en stalling voor drie paarden zal here Jan de nachtelijke tocht naar ter Hofstede en het goede Cadsant niet moeten ondernemen.

Nog twee uur heeft here de Witte de tijd om zich andere klederen aan te passen voor het banket. Hij zal er gebruik van maken om zijn vriend en vroegere confrater Pieter Blondeel, neef van de tekenaar en beeldhouwer, te Damme te gaan bezoeken. Meteen zal hij ook de prachtige omwalling van Damme, in zevenster vorm en drie jaar geleden ter versterking van de stad aangelegd, oprijden. Bij het terugkomen naar Brugge kan hij misschien nog even aan de rand van Sinte Cruys het nagenoeg voltooid kanaal naar Gent gaan bekijken.

Het is een goede tijd en een enig schone streek denkt taelman Jan de Witte, als hij door de rustige beemden van Coolkercke Dammewaarts snelt in ontspannende galop. In een land waar de zon nooit ondergaat dan in schoonheid.

Bibliografie

I. Algemene :

Om een goede bibliografische oriëntatie in de besproken stof te hebben, citeren wij hier de voornaamste algemene bronnen:

Britz M.J. — Code de l'Ancien droit de Belgique, Bruxelles, 1847; hierna Britz M.

Duclos A. — Bruges, Histoire et souvenirs, Bruges, 1910; hierna: Duclos A.

Gailliard J. — Ephémérides Brugeoises, Bruges, 1847; hierna: Gailliard J. Ephémérides.

Ganshof F.L. — Recherches sur les Tribunaux de Châtellenie en Flandre avant le milieu du XIIIe siècle, Antwerpen-Paris, 1932; hierna: Ganshof F.L., Recherches.

Geschiedenis van Vlaanderen. — Redactie Dr. R. Van Roosbroeck, N.V. Standaard Boekhandel; hierna: Geschiedenis van Vlaanderen.

Gilliots-Van Severen L. — Coutumes des pays et comté de Flandre, Coutume du Franc, Bruxelles 1879; hierna: Coutume du Franc.

Gilliots-Van Severen L. — Inventaire des Archives de la ville de Bruges, Brugge, 1871-1878; hierna: Inventaire des archives.

Letts Malcolm — Bruges and Its past, Brugge-London, 1926; hierna: Letts Malcolm, Bruges.

Monier R. — Les Institutions judiciaires des Villes de Flandre des Origines à la Rédaction des coutumes, Lille, 1924; hierna: Monier, Institutions.

Pirenne H. — Histoire de Belgique, Bruxelles, 5e édit.

Sanderus — Verheerlyckt Vlaendre.

Société Emulation. — Handelingen van het Genootschap « Emulation », Brugge, hierna: Emulation.

Van Houtte J. — Bruges, essai d'histoire urbaine, Bruxelles, 1967; hierna: Van Houtte J., Bruges.

Van Houtte J. — Brugge vroeger en nu, Antwerpen-Bussun, 1969; hierna: Van Houtte J., Brugge.

Warnkoenig. — Histoire de la Flandre, Bruxelles, 1851; hierna: Warnkoenig, Histoire de la Flandre.

Warnkoenig. — Histoire de la ville de Bruges, Bruxelles, 1851.

Waele J. — Le Palais du Franc à Bruges, Le Beffroi, t. IV, 1872-73.

II. Bijzondere :

De nummers verwijzen naar de tekst.

- (1) Carton, Emulation, 1e série, t. III, p. 65.
- (2) Sanderus, Deel I, p. 158.
- (3) Gilliodts-Van Severen, Coutume du Franc.
- (4) Eerste redactie van de costume van 't Vrye, 1427; zie Britz J.M., Code, t. I, p. 130; Gilliodts-Van Severen, op. cit., t. I, p. 290.
- (5) Krachtens het Eeuwig edikt van 12 juli 1611; zie: Placcaeten van Vlaenderen, t. II, p. 739, 753.
- (6) Duclos A., p. 92; alhoewel verouderd het beste werk over Brugge.
- (7) Geschiedenis van Vlaenderen, t. II, p. 143; burggraaf, castellanus of vicecomes.
- (8) op. cit., t. II, p. 112.
- (9) Zoals in de proostdij van Sint Donaas en het leenhof van de Brug: zie Duclos A., p. 92.
- (10) Luyckx Th. en Broeckx J., Steden en Landschappen, deel IX, Brugge; Antwerpen, 1943, p. 27.
- (11) Behoorde wel tijdelijk tot het Vrye.
- (12) De rachinburgii = vrije, rechtszoekende lieden; zie Van Caeneghem, De Instellingen van de middeleeuwen, Gent, 1967, Deel I, p. 43.
- (13) op. cit., p. 80.
- (14) Voor de verschillende interpretaties zie: Weale J., Le Palais du Franc à Bruges, Le Beffroi, t. IV, 1872-73, p. 42, Gailliard, Ephémérides, p. 26, 35, 39; Gilliodts-Van Severen, Inventaire des archives, Table analytique, p. 201, note.
- (15) Weale J., op. cit. p. 46.
- (16) Stadsarchief, Fo 110, no. 3, C-1415.
- (17) Gailliard J. Ephémérides, p. 39.
- (18) Afbeelding in Sanderus, D. I, p. 189: praetorium francanotus brugensis.
- (19) Devliegher Luc, Beeld van het kunstbezit, Tielt-Den Haag, 1965, p. 44.
- (20) Gailliard J., Ephémérides, achteraan schild 78.
- (21) In Ephémérides, p. 29.
- (22) De Smedt J., Het Bestuur van het graafschap Vlaenderen, Brugge, 1932, p. 4-5; Van Houtte J., Bruges, essai d'histoire urbaine; Bruxelles, P. 167; zie art. I, Keurbrief 1190.
- (23) Warnkoenig, Histoire de la ville de Bruges, p. 197.
- (24) Van der Hane, Wetten ende Costumen der Stadt Brugghe, Gent, 1767.
- (25) Custis, Manuscripten, t. XII, Histoire Politique de Bruges, p. 92.
- (26) Gilliodts-Van Severen, Coutume du Franc, t. II, p. 63.
- (27) Staatsarchief Brugge, Wittenbouc, fol. I; Roodenbouc, fol. 14 van IV; Vredius, Flandria ethnica, p. 438; Beaucourt, Jaerboeken van den Vryen, t. I, p. 163; Gilliodts-Van Severen L., Coutume du Franc, t. II, p. 3-38; Warnkoenig, Histoire de la ville de Bruges, annexes.
- (28) Gilliodts-Van Severen, Inventaire, t. II, p. 285.
- (29) Blommaert W., Les châtelains de Flandre, p. 19-21.
- (30) Geschiedenis van Vlaenderen, d. II, p. 144.

- (31) Geschiedenis van Vlaenderen, d. II, p. 143-145.
- (32) Geschiedenis van Vlaenderen, D. II, p. 146-148; Pirenne H., Histoire de Belgique, t. I, p. 185.
- (33) Despars, Chron., éd. De Jonghe, t. I, p. 469.
- (34) Gilliodts-Van Severen, Coutumes du Franc, t. II, p. 267, 272, 273, 285.
- (35) Jan van Dixmude, Chronike van Vlaenderlant, p. 14.
- (36) Ganshof F.L., Recherches sur les Tribunaux de châtellenie en Flandre, Antwerpen-Paris, 1932, p. 67.
- (37) Ordonnantie college van schepenen, 19 oktober 1476, Feriebouc-Vrye, reg. 4326, fol. 26, Vo no. I.
- (38) Ganshof F.L., op. cit., p. 71.
- (39) Gilliodts-Van Severen L., Coutume du Franc, t. II, no. XVIII c. 5., p. 79.
- (40) Pirenne H., Histoire de Belgique, t. I, p. 182.
- (41) Geschiedenis van Vlaenderen, D. II, p. 155.
- (42) Gilliodts-Van Severen L., Inventaire des Archives, t. II, p. 265.
- (43) Gilliodts-Van Severen L., Coutume du Franc, t. II, p. 46.
- (44) Idem.
- (45) Warnkoenig, Histoire de la Ville de Bruges, p. 126.
- (46) Gilliodts-Van Severen L., loc. cit.
- (47) Idem.
- (48) Gilliodts-Van Severen L., Inventaire des Archives, c. II, p. 274-280.
- (49) Feriebouc, reg. 4329 - fol. 140, no. 6.
- (50) Formulierboek; Keurbouc van 't Vrye, no. 9, fol. 121; Bouc van 't Beyt, no. 155.
- (51) Art. 15 van de Keurbrief.
- (52) Art. 19 van de Keurbrief.
- (53) Art. 64 van de Costume.
- (54) Ordonnantie 8 maart 1426; Feriebouc van 't Vrije, 1421-1460, fol. 20, Vo. N° I.
- (55) Art. 50 van de Costume.
- (56) Rijksarchief, Anveirdinghen van vrylaeten, no. 164, La B.
- (58) Strubbe E., Emulation, 1923, p. 249.
- (59) Rijksarchief, Keurbouc, no. II, fol. 32.
- (60) Gilliodts-Van Severen L., Inventaire des Archives, t. II, p. 271.
- (61) Op. cit., p. 269-270.
- (62) Feriebouc, 1560-1564, fol. 34, no. 5.
- (63) Rijksarchief, Keurbouc, no. 10, fol. 68, fol., 178.
- (64) Art. 102, Politie reglement 6 mei 1628.
- (65) Damhouder J., Grootd. Stads reg., p. 510.
- (66) Stadsarchief, C. 1318, fo. 51 V., no. 2; Fo. 22, no. 16.
- (67) Redactie der Keuren van 1461, art. 54.
- (68) ledem, art. 52.
- (69) Dit werd beslist op Vrijdag 6 februari 1473, Feriebouc van 't Vrye, reg. 4048, fol. 131, Vo No 2, Politie reglement 6 mei 1628, art. 78.
- (70) Politie reglement, 6 mei 1628, art. 89.
- (71) Idem, art. 63.
- (72) Idem, art. 102.
- (73) Gilliodts-Van Severen, Inventaire des Archives, t. I, no 294, p. 344.
- (74) Ordonnantie van Vrijdag 17 december 1546, Rijksarchief, Keurbouc 68, no. 10, fol. no. 9.
- (75) Politie reglement, 6 mei 1628, art. 61.
- (76) Ordonnantie van Vrijdag 22 september 1468, Feriebouc, reg. 4325, fol. 148 no. 1 en 2.
- (77) Ordonnantie van 6 februari 1536, Resolutiebouc, reg. 17, fol. 291, no. 1.

Rede van Mr. DEPUYDT, Stafhouder der Balie van Brugge

Sire, Dames en Heren,

Mag ik de tolk zijn van uw aller aanwezigheid om mijn dank en gelukwensen te betuigen aan de Voorzitter van de Conferentie en ook aan Mr. De Becker voor zijn boeiende historische schets.

Het beroep van advocaat is één der mooiste welke onze maatschappij kent. Het vertegenwoordigt één der oudste vrije beroepen. De vrijheid van dit vrij beroep wordt ten gevolge van voortschrijdende techniek beperkter en relatiever (1). Men gaat associëren. Men verenigt zich, men vervangt, men delegeert.

Enkele zichtbare gevolgen (2) van deze voortschrijdende en zenuwlopende automatisering zullen met de komende jaren zeker onvoorzienbare facetten vertonen. Automatisering brengt mee vervanging van arbeid (men-

sen) door kapitaal (machines). Men werkt met fichesystemen. Credoc enregistreert in zijn computer de Belgische Jurisprudentie.

Een nadelig gevolg van deze automatisering op de vrije beroepen is de voor de werknemers grotere vrije tijd. De vrijetijdsbesteding zou voor de advocaten zeker geen problemen stellen, want de meeste Confraters worden tot laat in de avond op hun bureau vastgeklampt. En daarmee spreken we niet over het nemen van een zelfbetaalde vakantie.

Er greep ook een evolutie plaats in de verhouding massa-élite. Eertijds bezat de elite vrije tijd. De grote massa werd geëxploiteerd: 16 uur per dag een onmenselijk werk. Voor de toekomst ligt het precies omgekeerd. De massa, vnl. de dienstsektor, die steeds in omvang toeneemt, beschikt over een steeds groeiende vrije tijd. De

creatieve minderheid, dé nieuwe elite, heeft minder en minder tijd. Doordat de vrije tijdsbesteding centraler komt te staan dan het beroep, wordt de beroepskeuze generaliseerd. De advocaat is niet meer de 'heer' van eertijds, de man van de wet, waartoe iedereen naar opkijkt.

Inzake de kennis voor het uitoefenen van zijn beroep, stellen zich tevens nieuwe problemen. We worden overrompeld door nieuwe wetten. Er zijn sectoren die voor de allround advocaat niet meer betreedbaar zijn. We gaan naar meer specialisatie. Deze evolutie speelt evenzeer bij de specialist als bij een loutere civilist. De wetgeving is op vele terreinen stabiel gebleven. Nu is er in elke materie een voortdurende herscholing nodig. Het gerechtelijk wetboek heeft ons weer op de schoolbanken doen plaats nemen. Er is ook een nieuwe pachtwet, een nieuwe bediendenwet, enz...

Met deze elementen zal in de toekomst moeten rekening gehouden worden bij de opleiding van onze nieuwe juristen, die tot onze grote vreugde in grote getale tot de Balie toetreden. Want nu, nodig ik ze reeds uit om het nieuwe leven te zijn van de Jonge Balie, opdat dit bouwwerk verder bloeien kan.

In de meeste landen zijn de advocaten verenigd in publiekrechtelijke beroepsorganisaties en hebben ze door de overheid erkende voorrechten. Volgens de statistieken zijn er in Italië 37.667 advocaten, 13.500 in Duitsland, 6.360 in Frankrijk, 3.400 in België, 1.900 in Nederland en slechts 95 in Luxemburg (3). Op verschillende gebieden heeft de advocatuur het alleenrecht tot uitoefening van bepaalde werkzaamheden, een wettelijk vastgelegd monopolie.

Art. 440 Ger. Wetb. vestigt het monopolierecht om voor alle gerechten van het Rijk te *pleiten*: « Voor alle gerechten hebben *alleen* de advocaten het recht te *pleiten* ». Alleen wordt nog uitzondering gemaakt voor de echtgenoten, verwanten of voor representatieve organisaties van arbeiders of bedienden (4).

Wat de tweede taak van de advocaat betreft: het raad geven, bestaat tot nog toe geen monopolie. Iedereen die meent juridische raad te kunnen geven, mag zulks doen. Niet alleen gratis, maar ook tegen vergoeding. Nochtans is het verstrekken van juridische raad wellicht een van de meest delikate opdrachten van de advocaat. Een verkeerde inlichting kan zware gevolgen hebben (5).

Over deze twee taken handelt het recent ontwerp van de Commissie van de Europese Gemeenschappen. Het verdrag van Rome waarborgt de vrije vestiging en het vrij verrichten van diensten (6). Maar gezien een volledige vrije vestiging, wil ze doeltreffend zijn, de voorafgaande onderlinge erkenning van diploma's veronderstelt, heeft de Commissie zich er toe beperkt aan de advocaten van deze landen het recht toe te kennen op het gehele grondgebied van de

gemeenschap te doen, wat zij in hun eigen land kunnen doen buiten het rechtsgebied van de rechterlijke kolleges waarbij ze zijn ingeschreven. De advocaat uit een ander land is wellicht niet bekend met de procedure en de professionele organisatie; hij zal zich daarom doen vergezellen door een Confrater van het ontvangende land (7).

De advocatuur als vrij beroep, groepeert een bepaald aantal mensen, die aldus ook regelen zullen opstellen die slechts gelden binnen deze groep. Deze regelen maken haar *tuchtrecht* uit. Dit tuchtrecht kan van binnen uit ontstaan als een behoefte van de groep aan eigen normen. Zoals Savatier het verklaart: de groep wil als aristokratische kaste doorgaan en zelf over zijn eer waken (8). Het tuchtrecht kan zich eveneens van buiten uit opdringen om zichzelf te beschermen.

Het tuchtrecht waaraan de Balie onderworpen is, heeft zich op een eigen wijze ontwikkeld. De beginselen in het gerechtelijk wetboek neergeschreven (9), moeten aangevuld worden door gewoonten en rechtspraak van onze tuchtraden (10).

Tot slot, wil ik er toch op wijzen dat ons vrij beroep met zijn eigen tuchtrecht een hele waarborg met zich meedraagt. Want de advocaat is hij niet de verdediger van de rechten van de mens, de waarborg van een democratisch regime, van een democratisch staatsbestel. « Een ieder, die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd, heeft ten minste het recht zichzelf te verdedigen of de bijstand te hebben van een raadsman naar keuze, of, indien hij niet over voldoende middelen beschikt om een raadsman te bekostigen, kosteloos door een toegevoegd advocaat te kunnen worden bijgestaan, indien het belang van de rechtsspraak dit eist » (11). Ik zou durven zeggen dat we in onze wereld het democratisch gezicht van een regime kunnen toetsen aan de vrijheid van de advocaat, die er leeft. Dat is de ware reden waarom wij vandaag zo fier zijn!

(1) Polak, Frd. L. « Een gis over de toekomst van het vrije beroep » in « De Balieperspectief » Jubileumnummer van het Advokatenblad, 48e Jg. nr. 1, 15 Jan. 1968, Blz. 19.

(2) Id., Blz. 21-22.

(3) Laloire M., *Advokaten overschrijden grenzen, pleiten en adviseren in E.E.G.-landen*, maandblad van de voorlichtingsdienst van de E.G., April 1970, nr. 124, Blz. 21-22.

(4) Art. 728 Ger. Wb.

(5) Van Dievoet G., « Het beroep van Advocaat », Blz. 3-4.

(6) Verdrag van Rome, E.E.G., Art. 52-66.

(7) Laloire M., op. cit., Blz. 22.

(8) Savatier, *Les métamorphoses économiques et sociales du droit privé d'aujourd'hui*, II, Blz. 164, e.v.

(9) Ger. Wb., Art. 456, e.v.

(10) Zie Van Dievoet G., *Professioneel Recht van de Advocaat*, overzicht van regeling en rechtspraak (1957-1966) T.P.R., 5e Jg., 1968, nr. 2, Blz. 249-270.

(11) Het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, art. 6, al. 3 C.

Deze beide spreekbeurten werden voorafgegaan door de

Rede van Mr. Walter WEYTS, Voorzitter van de Conferentie

Sire, Hooggeachte Vergadering,

Het is met rechtmatige fierheid en trots dat de Conferentie van de Jonge Balie te Brugge vandaag haar honderdjarige bestaan luisterrijk herdenkt. Op 22 november eerstkomende zal het immers precies honderd jaar geleden zijn dat het openbaar leven van de Conferentie van de Jonge Balie een aanvang nam wanneer tijdens de eerste plechtige openingszitting confrater M. Th. Goethals sprak over « les associations en participation » van welk betoog

en waarvan, zoals van alle volgende jaren, melding is gemaakt in de Bibliographie Générale et Raisonnée du Droit Belge (Larcier - Brussel).

Honderd lange jaren zijn ondertussen verstreken. Het mag wel als bijzonder merkwaardig worden onderstreept dat reeds in die tijd te Brugge, en dan als een der eersten, een Conferentie bij de Balie is ontstaan, Brugge dat immers in die tijd nog als Bruges la Morte was afgeschreven. Wellicht is precies in deze vroege stichting der Conferentie te Brugge het eerste prille begin terug te vinden van de

hernieuwde levenskracht, waarvan de bevolking van Brugge en omgeving sedert die tijd blijken heeft gegeven.

Zonder ooit uitdrukkelijk de melding ervan te hebben zien maken, of de behoefte te hebben gehad dit te onderstrepen, is de Conferentie van den beginne af een pluralistische ontmoetingsplaats geweest voor al de leden van haar balie. Ongetwijfeld is deze openheid voor alles en iedereen de groei-kracht geweest van de Conferentie, de levensziel waardoor ze zich in de loop der voorbije eeuw uit eigen kracht wist te vernieuwen en zich aan te passen aan de gewijzigde levensomstandigheden en waaronder zeker de ongedwongen vernederlandsing dient vermeld te worden welke zich in de loop van haar bestaan heeft voltrokken.

Het is met dankbaarheid dat door de Conferentie hulde wordt gebracht aan al onze voorgangers in deze Conferentie want aan hen samen, met alle hierbij betrokken medewerkers, is het toch te danken dat onze Balie thans met zo'n trots kan terugblikken over hetgeen zich in haar schoot in de voorbije eeuw heeft ontwikkeld.

Men zal het zeker geen overdrijving kunnen noemen wanneer ik zeg dat de Conferentie van de Jonge Balie te Brugge na honderd jaar nog even vooruitstrevend en eigentijds is gebleven als ze toen was. Immers in 1870 een der eerste in ons land, thans in ons land op een erg voor-aanstaande plaats op het gebied van internationale relaties. In het groeiend europees bewustzijn heeft onze Conferentie snel begrepen dat buitenlandse contacten alleen verrijkend konden zijn voor onze Balie en daardoor ook een element voor eigen stevigheid.

In de Conferentie zelf konden de Confraters ook blijk geven van hun genegenheid voor mekaar. Het was, en is nog steeds, de ideale ontmoetingsplaats voor de leden van de balie. In haar verband kunnen alle problemen van het beroep en de eigen vervolmakings- en levensproblemen vrijuit besproken worden. De meeste beslissingen welke later in de Raad van de Orde genomen zijn hebben hun oorsprong en hun rijpingsproces gekend in de schoot van de Conferentie der Jonge Balie. Het is alleen praktisch in de schoot van de Conferentie der Jonge Balie dat de leden van de Balie naar de buitenwereld optraden, dat deze buitenwereld met het leven in de rechtswereeld contact kon nemen en kennis ervan krijgen. In dit licht gezien was het bestaan van de Conferentie zelf reeds van grote betekenis.

Het ware de waarheid echter geweld aandoen te zeggen

dat de Conferentie steeds even geapprecieerd is geworden en dat haar bloei onophoudelijk zou geweest zijn. Dit kon immers ook niet want ze was daarvoor immers te gebonden aan de mensen welke haar samenstelden, een advocatenwereld waarin het individualisme steeds hoogtij heeft gevierd, en waarin ook de ene generatie de andere moest opvolgen. Haar levenskracht echter is bewezen door haar onophoudend voortbestaan zelf en het bewijs het hoofd te hebben kunnen bieden aan de gewijzigde verhoudingen in de maatschappij zelf, een maatschappij waarin de balieleiden door politieke engagementen ook meestal de stuwende kracht zijn geweest, en nog steeds zijn.

Langs de Conferentie om vonden de jongeren de gelegenheid om zich in het Balieleven in te werken, zich met het toch wel speciale milieu vertrouwd te maken en dit langzamerhand zelf te veroveren om uiteindelijk het balieleven zelf te worden. Talrijk zijn de eminente magistraten en overheidspersonen die na hun universitaire vorming met de Conferentie jaren aan de Balie hebben doorgebracht. Ook op deze oud-leden meent de Conferentie trots te mogen zijn.

Door de Raad van de Orde van Advokaten werd steeds van de Conferentie gebruik gemaakt om bij de jongere confraters een vervolmaking na te streven als advocaat, o.m. door het inrichten van spreekbeurten over de deontologie van het beroep, voordrachten over belangrijke wetswijzigingen en veel meer. Met elkaar werd contact gehouden op deze studievengaderingen maar ook op de reizen welke werden georganiseerd, tijdens fabrieksbezoeken, want de Balie wil met alles contact houden, bezoeken aan tentoonstellingen. Ook werd er aan zelfkritiek en zelfspot gedaan want onze Conferentie boog zich regelmatig kritisch over zichzelf op een bijzonder aangename manier tijdens revueavonden. Uit deze verschillende hoekstenen en nog veel meer, is de Conferentie verder gegroeid tot een eeuweling, maar dan een jonge. Het zijn immers de ideeën welke ze beheren welke haar jeugd blijven bepalen en bewaren. De Conferentie en haar activiteiten zijn immers reeds een aangename traditie geworden, traditie waaraan sterk wordt gehouden, zoals aan vele andere. Een van deze merkwaardige tradities te Brugge is zeker wel deze van het recht spreken, en dit sedert Brugge in de Middeleeuwen zijn eerste grote bloeiperiode kende. Over dit recht, meer bepaald in de tijd van het Vrije, zal onze confrater Mr. William De Becker, oud-voorzitter van de Conferentie, spreken. Gaarne verleen ik hem hiertoe het woord.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2de Kamer. — 23 juni 1970.

Voorzitter : M. van Beirs.
Raadsheer-verslaggever , M. Delahaye.
Advocaat-generaal : Mr. Dumon.

Architect. — Wet van 26 juni 1963, art. 39. — Reglement dat niet het voorwerp heeft uitgemaakt van een in ministerraad overgelegd koninklijk besluit. — Geen bindende kracht. — Cassatie van een op het reglement geproncede beslissing. — Zonder verwijzing.

Het koninklijk besluit van 5 juli 1967, dat aan « het op 17 maart 1967 en 16 juni 1967 door de Nationale raad van de Orde van architecten vastgesteld regle-

ment » met ingang van 1 september 1967 bindende kracht verklaart te verlenen, vermeldt dat bedoeld besluit genomen werd « op het advies van onze, op 2 juni 1967, in Raad vergaderde Ministers ». Hieruit blijkt dat het reglement niet het voorwerp heeft uitgemaakt van een in Ministerraad overgelegd koninklijk besluit zoals door artikel 39 van de wet van 26 juni 1963 wordt vereist. Het reglement heeft derhalve geen bindende kracht.

De bestreden beslissing die uitsluitend op dat reglement steunt, wordt door het Hof van Cassatie vernietigd zonder verwijzing.

Callens t./Orde van Architecten.

Gelet op de bestreden beslissing, op 17 juni 1969 gewezen

door de raad van beroep van de Orde van Architecten met het Nederlands als voertaal;

Over het van ambtswege opgeworpen middel:

Overwegende dat de sententie beslist, op grond van de bepalingen van de artikelen 12 en 13 van het reglement van beroepsplichtigen vastgesteld op 17 maart — 16 juni '67 door de Nationale Raad van de Orde van Architecten, dat eiser bezoldigde functies bij een handelsvennootschap vervult waarvan de bedrijvigheid, ingevolge bedoeld artikel 12, als onverenigbaar met het beroep van architect dient te worden aangemerkt, en dat hij derhalve niet meer op de tabel van de Orde van Architecten kan opgenomen worden;

Overwegende dat artikel 39 van de wet van 26 juni 1963 tot instelling van een Orde van Architecten bepaalt dat de Koning op verzoek van de nationale raad aan de voorschriften van de plichtenleer ingevolge artikel 38 vastgesteld, bij een in Ministerraad overgelegd besluit bindende kracht kan verlenen;

Overwegende dat het koninklijk besluit van 5 juli 1967, dat aan « het op 17 maart 1967 en 16 juni 1967 door de Nationale raad van de Orde van Architecten vastgesteld reglement » met ingang van 1 september 1967 bindende kracht verklaart te verlenen, vermeldt dat bedoeld besluit genomen werd « op het advies van onze, op 2 juni 1967, in Raad vergaderde Ministers »;

Overwegende dat hieruit blijkt dat het op 17 maart 1967 en 16 juni 1967 vastgestelde reglement, het voorwerp niet heeft uitgemaakt van een in Ministerraad overgelegd koninklijk besluit zoals door artikel 39 van de wet van 26 juni 1963 wordt vereist;

Dat dienvolgens bedoeld reglement geen bindende kracht heeft met het gevolg dat de bestreden beslissing die uitsluitend daarop gesteund is, niet wettelijk gerechtvaardigd is;

Om die redenen,

Vernietigt de bestreden beslissing;

Beveelt dat melding van het thans gewezen arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster in de kosten;

Zegt dat er geen aanleiding bestaat tot verwijzing.

NOOT. — Al heeft de nationale raad van de Orde van Architecten tot taak de regels van de plichtenleer van het beroep van architect vast te stellen en te vragen dat ze vervolgens bij koninklijk besluit bindend verklaard zouden worden, is de beoordelingsbevoegdheid van de tuchtrechtelijke overheden van de Orde niet beperkt tot de tekortkomingen alleen aan de aldus vooraf door de nationale raad vastgestelde regels (Cass., 23 september 1968, R.W. 1968-69, 1295; Cass., 6 januari 1969, Arr. Cass., 1969, 421, Pas., 1969, I, 401).

HOF VAN CASSATIE

2de Kamer. — 23 juni 1970.

Voorzitter : M. van Beirs.

Raadsheer-verslaggever : M. Delahaye.

Advocaat-generaal : M. Dumon.

Architect. — Raad van de orde van architecten, uitspraak doende in tuchtzaken. — Macht een individuele maatregel te bevelen die geen karakter van tuchtsanctie vertoont. — Weigering tot het gelijktijdig uitoefenen van

de functies van architect en van ingenieur, gebonden door een contract van huur van diensten.

De raden van de orde van architecten, uitspraak doende in tuchtzaken, hebben de macht om individuele maatregelen te bevelen die geen karakter van tuchtsanctie vertonen, ten einde een inbreuk op de door art. 19 van de wet van 26 juni 1963 bepaalde voorschriften van de plichtenleer te voorkomen of daaraan een einde te maken.

Door aan een architect de machtiging te weigeren tot het gelijktijdig uitoefenen van de functies van architect en van ingenieur, gebonden door een contract van huur van diensten, om de reden dat ten deze vastgesteld is dat de laatstgenoemde functie hem niet de nodige tijd liet om met de vereiste zorg de taak te volbrengen waarmee hij als architect noodzakelijk is belast en namelijk het op een architect rustend toezicht uit te oefenen op de hem toevertrouwde werken, heeft de raad van de orde van architecten overeenkomstig de wet een individuele maatregel getroffen.

Boerjan t./ Orde van Architecten.

Gelet op de bestreden beslissing, op 11 februari 1969 gewezen door de raad van beroep van de Orde van Architecten met het Nederlands als voertaal;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 en 107 van de Grondwet, 1, 2, 6 en 12 van de wet van 20 februari 1939, 2, 4, 5, 19, 20, 38 en 39 van de wet van 26 juni 1963 tot oprichting van de Orde van architecten en 7 van het decreet van 2 — 17 maart 1791.

doordat de bestreden beslissing eiser niet machtigt om tegelijk het beroep van zelfstandig architect en dit van bezoldigd ingenieur uit te oefenen en daartoe steunt op artikel 14 van het reglement van beroepsplichten, bindend verklaard bij koninklijk besluit van 5 juli 1967;

terwijl de bevoegdheid van de Orde van Architecten uitdrukkelijk, luidens artikel 2 van de wet van 26 juni 1963, beperkt is tot het bepalen van de regels van de deontologie en het beteugelen van de inbreuken op deze deontologie en zich niet uitstrekt tot het instellen van een economische regeling van het beroep van architect, het bepalen van de uitoefeningsvoorwaarden van dit beroep of het behartigen van de materiële belangen van de leden, zodat artikel 14 van gezegd reglement van beroepsplichten (bindend verklaard bij het koninklijk besluit van 5 juli 1967) door het invoeren van bij de wet van 20 februari 1939 niet voorziene onverenigbaarheden, niet wettig is en derhalve niet mocht toegepast worden:

Overwegende dat de raden van de orde van architecten, uitspraak doende in tuchtzaken, de macht hebben om individuele maatregelen te bevelen die geen karakter van tuchtsanctie vertonen, ten einde een inbreuk op de door artikel 19 van de wet van 26 juni 1969 bepaalde voorschriften van de plichtenleer, te voorkomen of om daaraan een einde te stellen;

Overwegende dat, door aan eiser de machtiging te weigeren tot het gelijktijdig uitoefenen van de functies van architect en ingenieur, gebonden door een contract van huur van diensten om de reden dat ten deze vastgesteld werd dat de laatstgenoemde functie hem niet de nodige tijd liet om met de vereiste zorg de taak te volbrengen waarmee hij als architect noodzakelijk is gelast en namelijk het op een architect rustend toezicht uit te oefenen op de werken die hem zijn toevertrouwd, de raad van beroep van de Orde van Architecten overeenkomstig de wet een individuele maatregel heeft getroffen;

Overwegende derhalve dat, ook al waren de grieven

welke het middel tegen het reglement van beroepslichten doet gelden gegrond, de bestreden beslissing wettelijk gerechtvaardigd blijft;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet;

doordat de bestreden beslissing, om de beroepen beslissing te bevestigen, eenvoudig verklaart dat eiser niet over de nodige tijd beschikt om als zelfstandig architect op te treden;

terwijl eiser duidelijk in zijn conclusie erop wees dat hij over ongeveer 20 uur per week beschikt om deze zelfstandige activiteit als architect uit te oefenen, hij eveneens over de mogelijkheid beschikt om de controle over de ontworpen bouwwerken gedurende de normale werkuren te verrichten en dat bovendien rekening diende gehouden te worden met artikel 30 van het reglement van deontologie, bindend verklaard bij koninklijk besluit van 5 juli 1967, waarbij bepaald wordt dat de architect er zich kan toe beperken alleen plannen op te stellen en, voor wat de uitoefening van de controle betreft, deze aan een ander collega kan overlaten, en terwijl de beslissing de bewijskracht miskent van het door de werkgever afgeleverd attest dat een onderdeel van het bediendencontract uitmaakt:

Overwegende dat de sententie, op grond van een feitelijke beoordeling, beslist, rekening houdende met de prestaties welke eiser in hoedanigheid van ingenieur dient te verrichten en na kennis genomen te hebben van het getuigschrift door zijn werkgever afgeleverd, dat hij over geen voldoende tijd beschikt om op deontologische wijze het beroep van architect te kunnen uitoefenen;

Dat aldus de beslissing de conclusie van eiser op gepaste wijze beantwoordt;

Overwegende dat eiser niet aanduidt hoe de bewijskracht van het ingeroepen attest zou zijn miskend;

Overwegende dat de sententie niet verplicht was uitspraak te doen nopens de toepassing van artikel 30 van het reglement van beroepslichten, dat vreemd was aan de beslissing waartegen beroep werd aangetekend;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsnormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT — Zie, in dezelfde zin: Cass., 17 oktober 1966, Arr. Cass., 1967, 214, Pas., 1967, I, 215.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 30 april 1970.

Voorzitter: M. Valentin.
Raadsheer-verslaggever: M. Perrichon.
Advocaat-generaal: M. Detournay

1. Gewijsde. — Inkomstenbelastingen. — Grondslag. —
2. Tenuitvoerlegging. — a) Noodzakelijkheid van een uitvoerbaar verklaarde titel ten laste van de schuldenaar. — Uitzondering. — Art. 877 B.W. — b) Fiscale zaken. K.B. van 22 september 1937, art. 55 — Vertegenwoordiger. — Begrip. — c) Vennootschappen. — Opslor-

ping. — Geen voortzetting van de persoonlijkheid van de opgeslorpte vennootschap.

1. Het gezag van het rechterlijk gewijsde inzake directe belastingen vindt zijn wettelijke grondslag niet in de artikelen 1350, 1351 en 1352 B.W., maar in de algemene rechtsbeginselen van deze belastingen en in de artikelen 276 en 278 van het wetboek op de inkomstenbelastingen.

2. Ten name van een opgeslorpte vennootschap zijn fiscale aanslagen gevestigd, maar de Staat heeft een dwangbevel doen betekenen aan de opslorpande vennootschap.

a) De tenuitvoerlegging op de goederen van een schuldenaar onderstelt een uitvoerbaar verklaarde titel die ten laste van die schuldenaar is opgemaakt. Art. 877 B.W. wijkt slechts van die regel af met betrekking tot de algemene opvolger of de opvolger onder algemene titel van de overledenen, die geacht wordt de persoon van deze laatste voort te zetten.

b) Art. 55 van het K.B. van 22 september 1937 tot uitvoering van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, volgens hetwelk de rechtstreekse vervolgingen gericht zijn tegen de belastingplichtigen die bij name in het kohier vermeld zijn of hun vertegenwoordiger, impliceert geen afwijking van dat beginsel.

De vertegenwoordiger, in de zin van dat artikel, is de persoon die de bij name in het kohier vermelde belastingplichtige vertegenwoordigt zonder persoonlijk gehouden te zijn om de ten laste van deze belastingplichtige gevestigde en ten kohiere gebrachte belastingen te betalen.

c) Zo al de opslorpande vennootschap de rechtverkriggende onder algemene titel is van de opgeslorpte vennootschap, daar zij alle activa en passiva van deze vennootschap heeft verkregen, dient hieruit toch niet te worden afgeleid dat de opslorpande vennootschap, gelijk de erfgenaam van een overledene, mag geacht worden de persoonlijkheid van de opgeslorpte vennootschap voort te zetten.

N.V. Immobilière Fédérale de la Construction t'/
Belgische Staat.

Gelet op het bestreden arrest, op 16 juni 1969 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1350, 1351 en 1352 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat, om het op 6 april 1967 aan eiseres betekend dwangbevel geldig te verklaren, het bestreden arrest het middel verwerpt dat deze laatste had afgeleid uit het gezag van het arrest op 11 maart 1968 door het Hof van beroep te Luik tussen partijen gewezen, naar luid waarvan eiseres niet de belastingplichtige van de litigieuze belastingen is in de zin van artikel 61, paragraaf 3, van de gecoördineerde wetten betreffende de belastingen en, derhalve niet bevoegd is om tegen deze belastingen een reclamatie in te dienen; dat volgens de redenen van de feitenrechter genoemd arrest geen uitspraak heeft gedaan inzake invordering en niet uitdrukkelijk of impliciet heeft beslist dat de belasting niet kon worden ingevorderd tegen de huidige eiseres,

terwijl de bestreden beslissing en de vroegere beslissing van het Hof van beroep te Luik tussen dezelfde partijen zijn gewezen; de vorderingen, die in de beide gedingen gegrond zijn op het op 16 april 1962 uitvoerbaarverklaard aanslagbiljet, dezelfde oorzaak hebben; door aan eiseres het recht te ontzeggen een reclamatie in te dienen tegen een belasting die ten laste van de in vereffening gestelde

venootschap werd gevestigd, het arrest van 11 maart 1968 — impliciet doch zeker — heeft beslist dat genoemde belasting niet kon worden ingevoerd ten laste van eiseres en aldus dezelfde betwisting als de huidige beslecht; dat aan de voorwaarden van het gezag van het rechterlijk gewijsde, derhalve, ten deze voldaan is:

Over de grond van niet-ontvankelijkheid door verweerder tegen het middel opgeworpen en door hem hieruit afgeleid dat de wettelijke bepalingen, waarvan de schending wordt aangevoerd, niet de bepalingen zijn die betrekking hebben op de onwettelijkheid die het middel wil aanklagen:

Overwegende dat het middel het arrest verwijt het gezag van het gewijsde te hebben miskend van het arrest, op 11 maart 1968 door het Hof van beroep te Luik tussen partijen gewezen, dat afwijzend had beschikt over het beroep van eiseres tegen de beslissing van de directeur der directe belastingen uitgesproken over haar reclamatie tegen de litigieuze belasting;

Overwegende dat het gezag van het rechterlijk gewijsde inzake directe belastingen zijn wettelijke grondslag niet vindt in de in het middel aangevoerde artikelen van het Burgerlijk Wetboek, doch in de algemene rechtsbeginselen van deze belastingen en in de artikelen 276 en 278 van het Wetboek op de inkomstenbelastingen;

Dat de grond van niet-ontvankelijkheid gegrond is;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 60 van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, gecoördineerd op 15 januari 1948, 55, 59 en 61 van het koninklijk besluit van 22 september 1937 tot uitvoering van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen (welk artikel 59 gewijzigd is bij het koninklijk besluit van 4 november 1957, artikel 4), 545, 551 en 583 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, — en voor zoveel als nodig van de artikelen 207, 208 en 266 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen (wetten gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 26 februari 1964 — welk artikel 266 gewijzigd is bij de wet van 15 juli 1966, artikel 30, paragraaf 5, 3°), 176, 180, 196, 198 en 200 van het koninklijk besluit van 4 maart 1965 tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, 1494, 1495 en 1499 van het Gerechtelijk Wetboek (wet van 10 oktober 1967),

doordat, hoewel het kohier waarop het dwangbevel steunt uitsluitend uitvoerbaar werd verklaard ten laste van de naamloze vennootschap « Immobilière des Collets » in vereffening, het bestreden arrest dit aan eiseres betekend dwangbevel geldig verklaart; dat, volgens zijn redenen, eiseres, die alle activa en passiva van genoemde vennootschap heeft overgenomen, moet worden beschouwd als de rechtverkrijgende ervan onder algemene titel, zodat het ten name van de vennootschap « Immobilière des Collets » uitvoerbaarverklaard kohier niet kan worden beschouwd als zijnde uitgevaardigd ten laste van een derde, dat eiseres de vertegenwoordigster van genoemde vennootschap is en dat naar luid van artikel 55 van het koninklijk besluit van 22 september 1937 de vervolgingen kunnen worden ingesteld tegen de belastingplichtigen die bij name in het kohier vermeld zijn of hun vertegenwoordiger,

terwijl, eerste onderdeel, deze laatste wettelijke bepaling zich ertoe beperkt de uitoefening van de vervolgingen tegen de vertegenwoordigers van de onbekwamen of de lasthebbers van de belastingplichtigen toe te staan, zonder verweerder bevoegd te maken hun persoonlijke goederen in beslag te nemen, zodat ze, derhalve, de betekening aan eiseres niet kan rechtvaardigen van een dwangbevel vóór de inbeslagneming van haar goederen (schending van artikel 55 van het koninklijk besluit van 22 september 1937 en voor zoveel als nodig van artikel 196 van het koninklijk besluit van 4 maart 1965);

tweede onderdeel, elke gedwongen tenuitvoerlegging een uitvoerbare titel ten laste van een bepaalde persoon onderstelt; de tenuitvoerlegging van een vonnis of van een akte niet kan worden vervolgd ten laste van een andere persoon dan die welke in de titel is aangeduid, zodat, zelfs betaling van de schulden van de opgeslorpte vennootschap, een uitvoerbare titel die uitsluitend ten name van deze laatste vennootschap werd opgemaakt verweerder niet bevoegd kan maken tot betekening aan eiseres van een dwangbevel vóór het uitvoerend beslag (schending van alle andere wettelijke bepalingen die in het middel vermeld zijn, hetzij rechtstreeks, hetzij voor zoveel als nodig):

Overwegende dat uit de regelmatig aan het Hof voorgelegde stukken blijkt dat op 27 december 1961 de naamloze vennootschap « Immobilière des Collets » en eiseres samensmolten, waarbij de eerste vennootschap, die al haar activa en passiva in de eisende vennootschap inbracht, door deze laatste werd opgeslorpt; dat de akte tot vaststelling van deze fusie in de bijlage van het Staatsblad van 16 januari 1962 werd bekendgemaakt;

Dat op de bedrijfsinkomsten van de opgeslorpte vennootschap, in 1962, bij navordering over 1961, te haren laste aanslagen werden gevestigd, ten kohiere gebracht en uitvoerbaar verklaard;

Dat verweerder, op grond van de kohieren die aldus uitvoerbaar verklaard waren ten name van de naamloze vennootschap « Immobilière des Collets », op 6 april 1967 aan eiseres, als opslorpande vennootschap die de activa en passiva van voormelde opgeslorpte vennootschap had overgenomen, een dwangbevel deed betekenen tot betaling binnen 24 uren, op straffe van tenuitvoerlegging door beslag op haar goederen, van de nog verschuldigde bedragen van de aanslagen die ten name van de naamloze vennootschap « Immobilière des Collets » gevestigd en ten kohiere gebracht waren;

Overwegende dat het bestreden arrest, om het verzet van eiseres tegen dit dwangbevel af te wijzen, met name hierop steunt dat eiseres, « die alle activa en passiva van de naamloze vennootschap, « Immobilière des Collets » overnam, dat wil zeggen de gezamenlijke rechten en verplichtingen van het vermogen van de opgeslorpte vennootschap, een algemeenheid heeft overgenomen en beschouwd moet worden als de rechtverkrijgende onder algemene titel van deze vennootschap » en hierop dat, derhalve, eiseres, die niet kan worden beschouwd als een derde ten opzichte van de opgeslorpte vennootschap, « haar rechtsvoorganger », ervan « de vertegenwoordigster » is in de zin van artikel 55 van het koninklijk besluit van 22 september 1937 tot uitvoering van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, « zodat de uitvoerbare titel waarop eiser in hoger beroep (thans verweerder) zich beroept de geldige steun is van het aan gedaagde in hoger beroep (thans eiseres) betekend dwangbevel »;

Overwegende dat de dadelijke uitwinning op de goederen van een schuldenaar een uitvoerbaarverklaarde titel onderstelt die ten laste van deze schuldenaar is opgemaakt; dat artikel 877 van het Burgerlijk Wetboek slechts van die regel afwijkt met betrekking tot de algemene opvolger of de opvolger onder algemene titel van de overledenen, die geocht wordt de persoon van deze laatste voort te zetten;

Overwegende dat met name uit de vergelijking van de artikelen 41, 55 en 59 van voormeld koninklijk besluit van 22 september 1937 blijkt dat de bepaling van artikel 55 volgens welke de rechtstreekse vervolgingen gericht zijn tegen de belastingplichtigen die bij name in het kohier vermeld zijn of hun vertegenwoordiger, geen afwijking van dit beginsel impliceert;

Dat het uitvoerbaarverklaard kohier de wettelijke titel

is van de invordering van de belasting jegens de belastingplichtige op wiens naam hij is opgemaakt en dat de dadelijke uitwinning op de goederen van de belastingplichtige noodzakelijk vereist dat de belasting, die wordt ingevorderd, ten name van deze belastingplichtige ten kohiere gebracht en uitvoerbaar verklaard wordt;

Overwegende dat de vervolgingen tot invordering van de belasting die gericht worden tegen een andere persoon dan de belastingplichtige die bij name in het kohier vermeld is en die strekken tot de tenuitvoerlegging door beslag op de goederen van deze persoon, vreemd zijn aan de vervolgingen die door artikel 55 rechtstreekse vervolgingen worden genoemd; dat de vertegenwoordiger, in de zin van deze wettelijke bepaling, de persoon is die de bij name in het kohier vermelde belastingplichtige wettelijk vertegenwoordigt zonder persoonlijk gehouden te zijn om de ten laste van deze belastingplichtige gevestigde en ten kohiere gebrachte belastingen te betalen;

Overwegende dat, zo eiseres de rechtverkrijgende onder algemene titel is van de naamloze vennootschap « Immobilière des Collets », daar zij alle activa en passiva van deze vennootschap heeft verkregen, hieruit niet dient te worden afgeleid dat eiseres, evenals de erfgenaam van de overledene, kan worden beschouwd alsof zij de persoonlijkheid van de opgeslorpte vennootschap voortzet;

Dat het arrest dus niet wettelijk heeft kunnen beslissen dat het uitvoerbaar kohier van de aanslag, die uitsluitend ten laste en ten name van de naamloze vennootschap « Immobilière des Collets » werd gevestigd, de uitvoerbare titel was van de verplichting van eiseres om de bedragen te betalen die wegens deze aanslag nog aan verweerder verschuldigd waren;

Dat het middel, derhalve, gegrond is;

Om deze redenen,

Vernietigt het bestreden arrest, behalve in zover het de exceptie van gewijsde door eiseres afgeleid uit het arrest van 11 maart 1068 van het Hof van beroep te Luik verwerpt;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter zou worden beslist;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Luik.

NOOT. — Verg. Cass., 25 januari 1949, Pas. 1949, I, 73: de erfgenaam van de belastingplichtige zet de persoon van de overledene voort. Zie over die theorie: Jean G. Renauld en M. Grégoire, J.T. 1969, blz. 84 nrs. 54-60.

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 27 april 1970.

Voorzitter: M. van Beirs.

Raadshere-verslaggever: M. Gerniers.

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Dienstplicht. — Vrijlating als kostwinner.

Artikel 10, § 1, 1°, lid 2 van de op 30 april 1962 gecoördineerde dienstplichtwetten vereist niet dat de verweerde of verlaten dienstplichtige sedert meer dan vier jaar een persoon te zijnen laste heeft vanaf het tijdstip dat hij de volle leeftijd van achttien jaar heeft bereikt, maar dat hij de kostwinner is van een persoon die vroeger hem sedert ten minste vier jaar te zijnen laste had op het

ogenblik dat hij de volle leeftijd van achttien jaar bereikte.

Geenens t./ M.

Gelet op de bestreden beslissing, op 21 november 1969 gewezen door de Hoge Militieraad;

Over beide middelen samen, afgeleid het eerste uit de schending van de artikelen 12, paragraaf 1, 7° en 10, paragraaf 1, 1° van de dienstplichtwetten gecoördineerd op 30 april 1962, doordat de bestreden beslissing de aanvraag om vrijlating van eiser als kostwinner van zijn tante verwerpt, op grond dat de voorwaarde tot gelijkstelling van gezegde tante met vader of moeder niet vervuld is, gezien het vaststaat dat eiser fiscaal steeds beschouwd werd als ten laste van zijn moeder en niet van zijn tante;

terwijl, in werkelijkheid, en in de beslissing niet betwist wordt dat, eiser sedert meer dan vier jaar een persoon te zijnen laste heeft die gelijkgesteld is met vader of moeder en dit vanaf het ogenblik dat hij de volle leeftijd van achttien jaar bereikt heeft;

de motivering van de beslissing erop neerkomt een voorwaarde aan de bestande wettekst toe te voegen;

alle bewijsmiddelen toelaatbaar zijn en de fiscale toestand geen vermoeden juris et de jure scheidt tegenover de werkelijkheid;

en het tweede uit de schending van artikel 97 van de Grondwet doordat de bestreden beslissing de aanvraag tot vrijlating van eiser verwerpt, zonder te zeggen waarom zij de feitelijke toestand, waarvan het bewijs zo nodig werd aangeboden, niet in aanmerking heeft genomen, en zonder te antwoorden op de conclusie waarbij eiser aanvoerde dat uit de vaststellingen in feite het besluit in rechte diende getrokken te worden dat eiser als kostwinner voor zijn tante diende beschouwd te worden;

Overwegende dat artikel 10, paragraaf 1, 1°, lid 2 van de op 30 april 1962 gecoördineerde dienstplichtwetten niet vereist, zoals het eerste middel veronderstelt, dat de verweerde of verlaten dienstplichtige sedert meer dan vier jaar een persoon te zijnen laste heeft vanaf het tijdstip dat hij de volle leeftijd van achttien jaar heeft bereikt, maar dat hij de kostwinner is van een persoon die vroeger hem sedert ten minste vier jaar te zijnen laste had op het ogenblik dat hij de volle leeftijd van achttien jaar bereikte;

Overwegende dat, door erop te wijzen dat eiser « fiscaal » steeds beschouwd werd als zijnde ten laste van zijn moeder en niet van zijn tante, omdat deze afzonderlijk woonden, en dat zijn tante sedert het overlijden van de moeder, op 4 juni 1968, bij hem is komen inwonen, de bestreden beslissing zich ertoe beperkt een feitelijk vermoeden op te geven, zonder in rechte te beslissen dat het wettelijk vereiste fiscaal moet blijken, en zonder aan de tekst van de wet een voorwaarde toe te voegen;

Dat zij aldus de conclusie van eiser passend beantwoordt; dat, nu de hoge militieraad ten gronde besliste, hij niet verplicht was zich uitdrukkelijk uit te spreken over het aanbod van bewijs, door eiser « zo nodig » gedaan;

Overwegende dt de middelen niet kunnen aangenomen worden;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 10 februari 1970.

Voorzitter : A. Mast.

Raadsheren : de HH. Mees en Baeteman.

Substituut-auditeur-generaal : M. Hoefler.

Advokaten : Mrs. Diercxsens en De Fleurquin.

Verkavelingsvergunning. — voorwaarden.

Ofschoon de in artikel 58 van de wet van 29 maart 1962 vervatte opsomming van mogelijk aan de aanvrager op te leggen lasten niet limitatief is, mag hieruit evenwel niet worden afgeleid dat het de bedoeling van de wetgever was de gemeente-overheid en, in voorkomend geval de gemachtigde ambtenaar ertoe te machtigen om het even welke lasten, zonder enige beperking aan de afgifte van een verkavelingsvergunning te verbinden.

De aard van die verplichtingen wordt immers bepaald door de aard van de lasten welke in artikel 58 zijn opgesomd ; zij hebben betrekking op de uitvoering van werken of het bestemmen van gronden voor gemeenschappelijke doeleinden.

De verplichting in de verkoopvoorwaarden een beding in te lassen, krachtens hetwelk de kopers binnen een bepaalde termijn moeten bouwen en aan de verkavelaar de verplichting is opgelegd een geldboete aan de gemeente te betalen ingeval de koper dat beding niet nakomt, kan niet logisch worden ingepast in de door artikel 58 vervatte opsomming en is vreemd aan de algemene strekking van die bepaling.

Gemeente Essen t./Bestendige Deputatie van de Provincieraad van Antwerpen.

Arrest nr. 13.950.

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van het besluit d.d. 19 mei 1967 waarbij de bestendige deputatie van de provincieraad van Antwerpen, uitspraak doende over het beroep ingesteld tegen het weigeringsbesluit van het college van burgemeester en schepenen der gemeente Essen, aan B. Van Dorst vergunning geeft tot het verkavelen van een stuk grond aldaar gelegen aan de Kapelstraat ; dat het bestreden besluit op 31 mei 1967 ter kennis van de verzoekende partij werd gebracht ;

Overwegende dat het college van burgemeester en schepenen van Essen op 9 maart 1967 besliste de door B. Van Dorst gevraagde verkavelingsvergunning af te wijzen om reden « dat aanvrager weigert de door het schepencollege voorgelegde verbintenissen te ondertekenen inzake het inlassen in de verkoopvoorwaarden van een clause betreffende bouwverplichting » ; dat die clause als volgt was gesteld : « Ik ondergetekende, verbind mij er toe in de verkoopvoorwaarden van de grond, gelegen te Essen, Kapelstraat, sectie B, nr. 413 g, een clause in te lassen waarbij de kopers de verbintenis aangaan op deze grond te bouwen binnen de vijf jaar na het verlijden van de verkoopakte, of binnen de vijf jaar na de datum der voorlopige aanvaarding van de wegen- en gezondheidswerken indien deze later valt. Een boete van 25.000 fr. per perceel zal door de verkavelaar aan de gemeente betaald worden zo de koper aan deze verplichting te kort zou komen. De gemeente zal hetgeen vooraf gaat niet inroepen indien de koper slechts één perceel heeft aangekocht » ; dat het bestreden besluit dat alsdan op beroep van Van Dorst werd genomen, berust op de considerans : « dat de opgelegde clause tot doel heeft de kopers van de bouwpercelen tot bouwen te verplichten binnen de vijf jaar na het verlijden van de verkoopakte, of binnen de vijf jaar na de

datum der voorlopige aanvaarding van de wegen- en gezondheidswerken indien deze later valt ; dat de door het schepencollege van Essen gestelde voorwaarde voortvloeit uit de gezonde bekommernis van het gemeentebestuur om grondspeculatie tegen te gaan ; dat ingevolge de bepalingen van artikel 58 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw de bevoegde overheden aan de afgifte van de verkaveling de lasten kunnen verbinden « die zij aan de aanvrager menen te moeten opleggen, met name de uitvoering, op zijn kosten, van alle werken tot uitrusting van de aan te leggen straten en het bestemmen van gronden voor groene ruimten, openbare gebouwen en overheidsdiensten » ; dat uit de bewoordingen van dit artikel 58 van de stedenbouwwet blijkt dat de bepalingen ervan limitatief zijn ; dat aan een verkavelaar derhalve geen voorwaarden inzake tijdstip van de bebouwing der kavels kunnen worden opgelegd ; dat de door het schepencollege van Essen gestelde voorwaarde dan ook onwettelijk is en dient weg te vallen » ;

Overwegende dat de verzoekende partij doet gelden dat de deputatie door te beslissen dat het college van burgemeester en schepenen aan de afgifte van een verkavelingsvergunning geen andere lasten kan verbieden dan die welke uitdrukkelijk in de tekst van artikel 58 van de wet van 29 maart 1962 zijn opgesomd, zij de wet verkeerd toegepast en haar macht derhalve overschrijdt ; dat zij beoogt dat de beslissing van het college ingegeven is door de bezorgdheid overdreven grondspeculatie tegen te gaan ; dat de tussenkomen partij harerzijds aanvoert dat de opsomming vervat in artikel 58 limitatief is ;

Overwegende dat artikel 58 van de wet van 29 maart 1962 bepaalt dat het schepencollege of de gemeenteraad alsmede de gemachtigde ambtenaar, in het geval van artikel 45, aan de afgifte van de verkavelingsvergunning de lasten kunnen verbinden die zij aan de aanvrager menen te moeten opleggen, met name de uitvoering op zijn kosten van alle werken tot uitrusting van de aan te leggen straten en het bestemmen van gronden voor groene ruimten, openbare gebouwen en overheidsdiensten ; dat weliswaar uit de woorden « met name » (« notamment » in de Franse versie van het artikel) blijkt dat de in artikel 58 vervatte opsomming niet limitatief is ; dat hieruit evenwel niet mag worden afgeleid dat het de bedoeling van de wetgever was de gemeenteverheid en, in voorkomend geval, de gemachtigde ambtenaar ertoe te machtigen om het even welke lasten, zonder enige beperking, aan de afgifte van een verkavelingsvergunning te verbinden ; dat de aard van die verplichtingen immers bepaald wordt door de aard van de lasten welke in artikel 58 zijn opgesomd ; dat de door eerderevermeld artikel 58 bedoelde lasten betrekking hebben op de uitvoering van werken of het bestemmen van gronden voor gemeenschappelijke doeleinden ; dat de verplichting in de verkoopvoorwaarden een beding in te lassen, krachtens hetwelk de kopers binnen een bepaalde termijn moeten bouwen en aan de verkavelaar de verplichting is opgelegd een geldboete aan de gemeente te betalen in geval de koper dat beding niet nakomt, in de door artikel 58 vervatte opsomming niet logisch kan worden ingepast en vreemd is aan de algemene strekking van die bepaling ; dat het door de gemeenteverheid nagestreefd oogmerk niet met toepassing van artikel 58 kan worden bereikt ; dat hieruit volgt dat het middel niet in aanmerking kan worden genomen,

Besluit :

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e Kamer. — 1 oktober 1970.

Voorzitter : M. Liard.

Raadsheren : M.M. Grenez en Blockx.

Advocaten : Mrs. Belmans en Van Damme.

Verzekeringen. — Art. 16 verzekeringswet. — Eén straf voor letsels en alcoholintoxicatie. — Oorzakelijk verband met schade. — Besef van de risicoverzwaaring.

De bestuurder van een auto is naar aanleiding van een verkeersongeval strafrechtelijk veroordeeld hoofdens de vermengde betichtingen van onopzettelijke letsels en alcohol-intoxicatie aan het stuur: aldus is het oorzakelijk verband bewezen tussen de teweeggebrachte schade en het alcoholgehalte, dat 1,56 per duizend in het bloed van de bestuurder bedroeg.

Uit de elementen van de zaak (zie het arrest) blijkt dat hij beseft of moest beseffen dat de ingenomen hoeveelheid alcohol zijn geschiktheid tot sturen in aanzienlijke mate verminderde en in dezelfde mate de risico's buiten al de vooruitzichten van zijn verzekeringscontract verzwaaarde.

Die zware fout rechtvaardigt het verhaal van de verzekeraar op grond van art. 16 verzekeringswet.

Mertens t./ Algemene Verzekeringsmaatschappij voor de Middenstand.

Gezien in eensluitend afschrift het vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Turnhout de dato 13 april 1970, waarvan geen betekening wordt voorgelegd en waartegen op 14 mei 1970 een naar vorm en termijn regelmatig beroep werd ingesteld;

Gezien het incidenteel beroep;

Aangezien op grond, onder meer, van de zware fout bepaald bij artikel 16 der wet van 11 juni 1874, geïntimeerde terugbetaling eist der som van 90.445 frank die zij als verzekeraar van de burgerlijke aansprakelijkheid van appellant moest uitkeren aan de schadelijders van een verkeersongeval, hetwelk plaats had op 20 juli 1968 te Oevel, op de autosnelweg, en naar aanleiding waarvan appellant strafrechtelijk veroordeeld werd hoofdens de vermengde betichtingen van onopzettelijke slagen en alcohol-intoxicatie aan het stuur;

Aangezien aldus het oorzakelijk verband bewezen is tussen de teweeggebrachte schade en het alcoholgehalte, hetwelk 1,56 per duizend in het bloed van appellant bedroeg;

Aangezien vaststaat dat in de avond van 9 juli 1968 tot één uur 's nachts, appellant ten huize van zijn vriend Berghmans te Geel twaalf glazen bier verbruikte, daarna met zijn auto, in gezelschap van laatstgenoemde, naar Antwerpen reed, waar hij, zonder slapen noch rust te nemen, het overige van de nacht in verschillende herbergen doorbracht en nog menig glas bier verorberde, om dan rond 6 uur 's morgens, bij klaar lichte dag, aan honderd kilometer per uur, terug te rijden, langs de autoweg, waar hij, menend een normaal rechts houdende personenwagen voor te steken, deze in werkelijkheid aan de achterkant met geweld aanbotste en niettemin nog 160 meter aflegde alvorens tot stilstand te kunnen komen;

Aangezien tijdens die lange uren van ononderbroken buitensporige gedragingen, appellant zich heeft moeten bewust worden van zijn toenemende intoxicatie en noodzakelijk heeft beseft of heeft moeten beseffen dat de door hem ingenomen hoeveelheid alcohol zijn bekwaamheid tot veilig sturen van een voertuig in aanzienlijke mate verminderde en meteen in dezelfde mate de risico's buiten

al de vooruitzichten van zijn verzekeringscontract verzwaaarde;

Aangezien hij zich zodoende plichtig maakte aan de zware fout waarvan de gevolgen, krachtens artikel 16 der wet van 11 juni 1874 niet ten laste van de verzekeraar vallen, zodat hogervermeld niet betwist bedrag dient toegekend te worden;

Aangezien de verwijlntresten daarop verschuldigd zijn vanaf de respectievelijke datums der onderscheidene aan de benadeelden gedane uitkeringen;

Om deze redenen,

Het Hof,

Na beraad

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,

Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten verwerpend,

Ontvangt het beroep evenals het incidenteel beroep;

Bevestigt het aangevochten vonnis, evenwel onder de aanvullende beschikking dat appellant tevens veroordeeld wordt tot de verwijlntresten op de som van 90.445 frank, te berekenen vanaf de datums der onderscheidene gedane uitkeringen tot de datum van het gedinginleidend exploit;

Veroordeelt appellant daarenboven tot al de gerechtskosten in beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3de Kamer. — 28 mei 1970.

Voorzitter : M. Van Malleghem.

Raadsheren : M.M. Verhegge en Dujardin.

Op. Min. : M. Vanhoudt.

Advocaten : Mrs: Gits en De Busschere.

I. Laster. — Ereroof. — Verjaring.**II. Openbaar ambtenaar. — Architect aangesteld door de gemeenteraad om aan de gemeente urbanistische adviezen te verstrekken. — Geen openbaar ambtenaar.**

I. Lasterlijke aantijgingen bij geschrift, ten opzichte van een openbaar ambtenaar verjaren na 3 maanden, ingevolge het Decreet op de drukpers van 20 juli 1831.

II. Een architect die door de gemeenteraad werd aangesteld om stedenbouwkundige adviezen te verstrekken, is geen openbaar ambtenaar. Het gemeentebestuur kan de bevoegdheid die het bekvam van de wetgever niet aan een privaat persoon delegeren. Lasterlijke aantijgingen ten opzichte van deze architect volgen dus de gewone regels der verjaring.

Eggermont t./ Vanacker.

Conclusies van het Openbaar Ministerie.**I. Wat de verjaring betreft :**

Het aangevochten vonnis heeft ten onrechte aangenomen dat de strafvordering door verjaring vervallen was, onder voorwendsel dat de eerkrenking op 28 september 1967 te Ardooie als laster dient beschouwd te worden daar zij zou gericht zijn tegen de burgerlijke partij Eggermont Edmond, die als architect-urbanist, als openbaar ambtenaar of agent van de openbare macht zou dienen beschouwd te worden en dat dienvolgens de 3-maandelijkse verjaring toepasselijk zou zijn, voorzien bij het Decreet op de drukpers van 20 juli 1831.

In werkelijkheid is de burgerlijke partij niet bekleed met een openbare hoedanigheid; zij is immers geen architect-ambtenaar of architect-bediende geworden in dienst van de gemeente Ardoioe, doch werd als particulier stede-bouwkundige als technicus, waarop de gemeente beroep deed, belast met een tijdelijke opdracht (art. 21, Wet 29 maart 1962), met name het opmaken van de stede-bouwkundige plannen in uitvoering van de wet op de ruimtelijke ordening en van de stede-bouw. Daarvoor werden hem ereloon (en geen wedde) toegekend en om dergelijke erelonen te kunnen betalen werden eventueel door de Staat aan de gemeenten subsidies toegekend (K.B. 14 februari 1946) (zie ook: Afgesloten overeenkomst tussen gemeente Ardoioe en Eggermont, artt. 1 & 7, kaft 19, laatste stuk; zie ook ontwerp motie gemeenteraad, art. 3 «het ereloon-contract heden te doen eindigen, kaft 40-1-23, stuk 2 en kaft 13, 1).

Zowel de administratieve opvattingen op dit stuk als de rechtspraak van uw Hof is in die zin gevestigd.

In verband met zekere vervolgingen tegen aldus aange-stelde particuliere urbanisten ingesteld op basis van artt. 154 of 245 of 193 en vgl. S.W. maar in verband o.m. met een valse handtekening op plannen ook het begrip van « openbaar ambtenaar » ter sprake komt, liet in tempore non suspecto n.l. bij dienstbrief dd. 18 januari 1963, 1e sectie, nr. AP. 169.657, Strafwet, het Departement van Openbare Werken, n.l. de heer directeur-generaal van Stede-bouw, aan ons ambt weten dat o.m. blz. 4: « Deze ontwerper-architect wordt hierdoor geen ambtenaar of geen persoon met een openbare dienst belast ». En verder zelfde blz. 4: Inzake bedrijvigheid voor rekening van openbare besturen gaat de duur van zijn gemeentelijke opdracht tot op het ogenblik dat de gemeente het bijzonder plan van aanleg waarin het werk, dat hij van hen zou kunnen hebben, voor goedkeuring aan de hogere overheid overmaakt... Het feit dat de ontwerper-architect de taak van gemeenteurbanist aanvaardt is anderzijds geen voldoende reden om hem, door de Heer Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur, het door de wet van 20 februari 1939 vereist nummer (wettelijk vereist inschrijvingsnummer om het vrij beroep van architect uit te oefenen) te zien afnemen... ».

Door deze opvatting wordt wel duidelijk het « tijdelijk » en « occasioneel karakter van deze opdracht met ereloon vergoed — in het licht gesteld, terwijl de privé architect zijn normale bevoegdheid behoudt buiten de sector der gemeente waar hij aangesteld werd ingevolge bedingen van het privaatrechtelijk contract dat hij met de gemeente afsloot.

Zie ook administratieve Handleiding voor de Ruimtelijke Ordening en de Stede-bouw door E. Wastiels, Uitg. Uga, deel IV nr. 25 en 26 — zie ook: Commentaar van de Orde der Architecten, sub. Art. 9...

In de diverse vervolgingen voor het Hof van beroep werden in dergelijke gevallen nooit de hoedanigheid van openbaar ambtenaar weerhouden.

In deze omstandigheden, bij ontstentenis van het Openbaar karakter der burgerlijke partij, geldt ten haren opzichte wel degelijk de tenlastelegging van eerroof, en geldt te dezen de gemeenrechtelijke verjaring van drie jaar voorzien voor de vervolging der wanbedrijven.

II. Wat de grond van de zaak betreft.

De feiten van de tenlastelegging komen als bewezen voor.

Dat dit o.m. blijkt uit de bekentenis van beklagde die toegeeft als gemeentesekretaris — buiten zijn normale bevoegdheden — de ingediende motie voor de gemeenteraadsleden te hebben opgesteld en bij deze laatsten de aangetijgde feiten als waar te hebben doen doorgaan; dat hij als de promotie van geheel deze zaak dient beschouwd te worden.

Dat hieruit ook op voldoende wijze het kwaadwillig karakter t.o.v. de burgerlijke partij blijkt.

III. In ondergeschikte orde en voor zoveel het Hof de feiten als verjaard of niet bewezen zou aanzien, dient het vonnis a quo in elk geval hervormd te worden wat de gerechtskosten betreft die ten onrechte ten laste van de Staat werden gelaten.

Dat in onderhavig geval de klager zich krachtens art. 63 Sv. burgerlijke partij bij de onderzoeksrechter heeft gesteld en dienvolgens het initiatief van de vervolging heeft genomen.

Dienvolgens zou in voorkomend geval de burgerlijke partij, en niet de Staat, in de kosten dienen verwezen te worden (art. 194 & 162 Sv.).

Om deze redenen, behage het aan het Hof van beroep, in hoofdorde, te verklaren dat de feiten van de tenlastelegging, niet verjaard zijn en de tenlastelegging bewezen is.

In ondergeschikte orde, het aangevochten vonnis in elk geval te hervormen wat de veroordeling van de gerechtskosten betreft en deze, in voorkomend geval, ten laste van de burgerlijke partij te leggen.

Vr. de Procureur-generaal,
De Eerste Advocaat-generaal,
G.J. Vanhoudt

Arrest.

Gedaagd om te Ardoioe op 28.9.1967:

Aan Eggermont E. die klacht neerlegt kwaadwillig een bepaald feit ten laste te hebben gelegd dat zijn eer kon krenken of hem aan de openbare verachting kon blootstellen, en waarvan het wettelijk bewijs niet wordt geleverd wanneer de wet het bewijs van het ten laste gelegde feit toelaat; het feit der tenlaste legging gepleegd zijnde hetzij in openbare bijeenkomsten, of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop aangeboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij ten slotte door geschriften die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of medegedeeld worden;

De rechtbank, rechtdoende op tegenspraak:

- verklaarde de publieke vordering uitgedoofd;
- verklaarde zich onbevoegd wat betreft de vordering van de burgerlijke partij;
- liet de kosten van het openbaar geding ten laste van de Staat;

Bij vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Brugge, correctionele Kamer met drie Rechters, gedagtekend 10 december 1969, waarvan het Openbaar Ministerie op 15 december 1969 en de burgerlijke partij op 22 december 1969, hoger beroep hebben ingesteld;

Gehoord....

Overwegend dat de burgerlijke partij en het Openbaar Ministerie tijdig en in rechtsgeldige vorm hoger beroep hebben ingesteld;

A. Op strafrechtelijk gebied:

1. Over de verjaring van de strafvordering:

Overwegende dat de beklagde voorhoudt:

- a) dat hij vervolgd wordt om lasterlijke telasteleggingen te hebben gericht tegen de burgerlijke partij, architect-ur-

banist van de gemeente Ardooië, d.i., volgens de beklagde een persoon met een openbare hoedanigheid bekleed, naar aanleiding van feiten in verband met zijn bediening;

b) dat de feiten aan de beklagde ten laste gelegd dagtekenen van 28.9.1967;

c) dat de klacht door de heer Eggermont tegen de beklagde op 31 mei 1968 werd ingediend met aanstelling op zelfde datum als burgerlijke partij vóór de heer onderzoekrechter te Brugge;

d) dat de vervolging van de hem tenlaste gelegde feiten welke, indien ze bewezen waren — quod non —, een inbreuk op art. 447 S.W.B. zouden uitmaken, bij toepassing van de artikelen 4 en 12 van het decreet van 20.7.1831, verjaart na afloop van drie maanden te rekenen van de dag waarop het misdrijf gepleegd werd, en de strafvordering deswege door verjaring is vervallen;

Overwegende dat de burgerlijke partij op 1.6.1947 een aanvraag tot aanvaarding als technicus indiende bij de gemeente Ardooië;

dat de gemeenteraad van Ardooië bij besluit van 6.6.1947 besliste: « de heer Eggermont aan te duiden om voorgedragen te worden voor de plaats van stedenbouwkundige », en bij besluit van 4.7.1947 preciseerde dat hij zou gelast worden « met het opmaken der algemene en bijzondere plannen der gemeente »;

dat de heer Eggermont op 29.1.1948 door de heer Minister van Openbare Werken als technicus werd aanvaard, wat met zich medebracht dat de gemeente Ardooië in aanmerking kwam voor de toekenning van staatstoelagen voor de ontwerpen van plannen welke door de technicus bouwkundige zouden worden gemaakt — art. 6 van het R. B. van 14.2.1946 —;

Overwegende dat deze besluiten van de gemeenteraad en van de heer Minister van Openbare Werken niet als gevolg hadden dat de heer Eggermont tot een openbaar ambt of tot een bediening in openbare dienst werd benoemd of met enige openbare hoedanigheid werd bekleed;

Overwegende dat tussen de gemeente Ardooië, college van burgemeester en schepenen, en de heer Eggermont in 1950 een overeenkomst van dienstverhuring werd afgesloten waarbij laatstgenoemde zich verbond de ontwerpen voor het algemeen en de bijzondere plannen van aanleg voor deze gemeente op te maken, en de gemeente de verbintenis aangaande de ontwerper te vergoeden door betaling van erelonen;

dat de omstandigheid dat bij het opmaken van deze plannen en bij het uitbrengen van adviezen over aanvragen tot bouw- of verkavelingstoelatingen, de ontwerper zich diende te schikken naar bepaalde reglementaire en administratieve voorschriften, de aard van deze overeenkomst van dienstverhuring niet wijzigt;

Overwegende dat het besluit van de secretarissen-generaal van 12.9.1940 opnieuw in werking gesteld bij het R.B. van 17.11.1944, de besluitwet van 2.12.1946 telkens in hun art. 4 het opmaken van het algemeen en van de bijzondere plannen van aanleg van de gemeente aan laatstgenoemde publiekrechtelijke personen opdragen, en uit art. 21 van de wet van 29 maart 1962 blijkt dat het ontwerp van deze plannen door deskundigen zal geschieden, aangeduid (désigné) door de gemeenteraad, orgaan van de gemeente die beslist over de wijziging en de aanneming van deze plannen;

Overwegende dat de hogervermelde overeenkomst van dienstverhuring geen delegatie van bevoegdheid noch van macht van de gemeenteraad of van de gemeente zelf aan de heer Eggermont inhoudt;

dat uit de zoëven aangehaalde, ter zake van toepassing zijnde wetgeving niet blijkt dat de burgerlijke partij in haar hoedanigheid van technicus-urbanist een persoon was met een openbare hoedanigheid bekleed, en deze wetgeving geen mogelijkheid schept tot delegatie van

macht of bevoegdheid inzake stedenbouwkundige ordening door de gemeente aan de ontwerper-urbanist;

dat dergelijke conventionele delegatie strijdig zou zijn met deze wetgeving van openbare orde, en bijgevolg nietig zou zijn (art. 107 van de Grondwet);

dat de bevoegdheid van de openbare macht niet kan overgedragen worden tenzij dit op uitdrukkelijke wijze door een wettelijke beschikking wordt bepaald;

Overwegende dat de burgerlijke partij in haar hoedanigheid van technicus bij de uitvoering van haar contractuele verplichtingen, bepaald bij de hogervermelde overeenkomst, een taak van technische voorbereiding en bijstand van het gemeentebestuur verrichtte, noch door rechtstreekse of onrechtstreekse afvaardiging van de regering enig deel van de openbare macht uitoefende of belast was met het toezicht op de uitvoering van bevelen van deze macht, en zij evenmin een ambt uitoefende dat haar door de openbare macht was toevertrouwd;

dat de omstandigheid dat ze bij het opmaken van de plannen van aanleg en het uitbrengen van adviezen over aanvragen tot bouw- of verkavelingsaanvragen rekening moet houden met de behartiging van het algemeen belang van de gemeente, met zich niet medebrengt dat zij een persoon is met een openbare hoedanigheid bekleed: (vergelijk Nypels en Servais, bespreking van art. 447 W.S.R., nr. 6);

Overwegende dat de heer Eggermont een technische adviserende taak had zonder enige eigen of gedelegeerde beslissende of beschikkende bevoegdheid en hij noch rechtstreeks noch onrechtstreeks deelnam aan de beslissingen welke tot de stedenbouwkundige ordening van de gemeente leidden;

dat de burgerlijke partij zich in haar hoedanigheid van technicus-urbanist van de gemeente Ardooië tegenover de openbare macht niet moest verantwoorden voor de daden welke ze in deze hoedanigheid stelde, en deze daden, zoals reeds vastgesteld, geen verband hielden met enige delegatie van bevoegdheid of gezag van wege de openbare macht;

Overwegende dat artikel 64 van de wet van 29.3.1962 de inbreuken beoogt gepleegd op plannen van aanleg welke na advies en aanneming door de publiekrechtelijke personen en de organen bij de artikelen 14, 21, 23, 24 van deze wet bepaald, door de Koning werden goedgekeurd en aan dewelke door hem uitvoerbare kracht werd verleend;

Overwegende dat artikel 64 van de wet van 29.3.1962 inbreuken beoogt gepleegd op plannen van aanleg welke na advies en aanneming door de publiekrechtelijke personen en de organen bij de artikelen 14, 21, 23, 24 van deze wet bepaald, door de Koning werden goedgekeurd en aan dewelke door hem uitvoerbare kracht werd verleend;

Overwegende dat deze betuigeling geen uitstaans heeft met de ontwerpen van plannen van aanleg door de technicus opgemaakt op aanwijzing van de gemeenteraad en welke door dit orgaan van de gemeente steeds kunnen gewijzigd worden vooraleer het tot de definitieve aanneming besluit;

Overwegende dat de feiten aan de beklagde ten laste gelegd dienvolgens vallen onder de omschrijving van eerroof ten nadele van een privaats persoon, en niet van laster wegens tenlasteleggingen gericht tegen een drager of een agent van het gezag of tegen een persoon met een openbare hoedanigheid bekleed naar aanleiding van feiten in verband met zijn bediening;

Overwegende deswege dat de strafvordering niet verjaart overeenkomstig het decreet van 20.7.1831, maar overeenkomstig art. 21 van de voorafgaande titel van het wetboek van strafvordering, en zij niet vervallen is door verjaring;

II. Ten gronde :

Overwegende dat de beklagde na bespreking met en in overleg met meerdere leden van de gemeenteraad van de gemeente Ardooe een voorontwerp van motie van de gemeenteraad heeft gesteld er o.m. toe strekkende een einde te stellen aan het contract van dienstverhuring hoger nader bepaald ;

dat een exemplaar van deze tekst door één der gemeenteraadsleden, Mr. De Waele Giovanni, op 28.9.1967 aan al zijn collega's in niet-openbare zitting van de gemeenteraad ter hand werd gesteld ;

dat dit stuk drie bepaalde feiten bevat, door de burgerlijke partij aangehaald in de toelichting van haar klacht — meer bepaald in st. 7, 9, 10 van het dossier — welke van die aard zijn dat ze de eer van de burgerlijke partij kunnen krenken ;

dat vermits de feiten welke in dat geschrift door de beklagde aan de burgerlijke partij ten laste worden gelegd betreffen de handelingen van de burgerlijke partij als privaat persoon, geen misdrijven zijn, het wettelijk bewijs ervan noch door een vonnis noch door een authentieke akte kan geleverd worden ;

Overwegende dat de beklagde ontkent de feiten te hebben gepleegd met kwaadwillig opzet, met het inzicht de burgerlijke partij te schaden ;

Overwegende dat dit kwaadwillig opzet niet blijkt uit de omstandigheid zelf dat de beklagde de tekst heeft gesteld van de motie welke door het gemeenteraadslid De Waele Giovanni werd ingediend en welke leidde tot de beslissing van de gemeenteraad op 17.5.1968 het hoger vermeld contract van dienstverhuring te verbreken, zelfs zo het niet in de strikte ambtsbevoegdheid van de gemeentesecretaris lag aan leden van de gemeenteraad zijn medewerking te verlenen voor het stellen van dergelijk ontwerp van motie ;

Overwegende dat uit de stukken van het dossier blijkt, dat de beklagde, zoals dit veelal het geval is in landelijke gemeenten, als gemeentesecretaris van Ardooe, de spil was waarrond gans de gemeenteadministratie draaide, zijn werk niet beperkt bleef tot zijn strikt bepaalde wettelijke bevoegdheid, hij in feite belast was met de leiding van alle gemeentelijke diensten en, zoals het voor de uitoefening van zijn ambt vereist is, op de hoogte was en moest zijn van alle gemeentelijke bestuursaangelegenheden (Buttgenbach « Organisation, moyens d'action des administrations publiques, nr. 763 ; Vauthier, Droit Administratif p. 235) ;

Overwegende dat uit het strafrechtelijk onderzoek en uit de behandeling van de zaak vóór de eerste rechter en vóór het Hof niet gebleken is dat de beklagde gehandeld heeft met kwaadwillig opzet, met de bedoeling de burgerlijke partij te schaden, doch wel met de bedoeling het algemeen belang te dienen en de gemeenteraadsleden voor te lichten over feiten en toestanden in verband met de stedenbouwkundige ontwikkeling van de gemeente welke hij als nadelig beschouwde voor de gemeentelijke belangen ;

B. Op burgerrechtelijk gebied :

Overwegende dat het Hof, gelet op het ontslag van rechtsvervolgning dat aan de beklagde moet worden verleend, niet bevoegd is om kennis te nemen van de eis van de burgerlijke partij ;

Op deze gronden,

Het Hof,

rechtdoende op tegenspraak ;

Gelet op de artikelen 96 en 97 van de Grondwet, artikel

24 van de wet van 15 juni 1935, artikelen 162, 182, 184, 189, 190, 191, 194 en 211 van het Wetboek van Strafvordering,

al deze wetsbepalingen door de heer Voorzitter ter terechtzitting van heden aangeduid ;

Ontvangt de hogere beroepen, erover uitspraak doende,

Doet het aangevochten vonnis teniet opnieuw wijzende :

Ontslaat de beklagde van de vervolging ;

Verklaart zich onbevoegd om te statueren over de eis van de burgerlijke partij ;

Veroordeelt de burgerlijke partij in de kosten van beide aanleggen gevallen aan de zijde van de Staat, deze van eerste aanleg begroot op 1.605 fr., en deze van hoger beroep begroot op 652 fr.

Zegt dat de burgerlijke partij zelf haar kosten van beide aanleggen zal dragen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

6de Kamer. — 15 september 1970.

Voorzitter : M. Ceulemans.

Referendaris : M. Marinus.

Advocaten : Mrs. W. Hendrickx en E. Boonen.

**Bewaargeving. — Aansprakelijkheid van de bewaarnemer.
— Diefstal van de zaak. — Bewaringszorg. — Beoordeling.**

De gekwalificeerde diefstal, zonder gebruik van of bedreiging met wapens, ontheft de bezoldigde bewaarnemer van zijn aansprakelijkheid als bewezen is dat hij de diefstal niet mogelijk gemaakt heeft door enige fout of nalatigheid, die in het kader van de rechtsverhouding tussen partijen dient bepaald te worden. De door art. 1928 B.W. voorgeschreven strengere bewaringszorg moet beoordeeld worden in het licht van de elementen van de overeenkomst.

British America Assurance Cy t./Zilvernatie.

Overwegende dat de vordering betaling beoogt van 77.633 fr. met intresten, tegenwaarde van twee partijen koopwaar uit de magazijnen van verweerster gestolen en die haar werden toevertrouwd door de verzekerde van eiseres ;

dat eiseres optreedt in hoedanigheid van verzekeraar, die de schade vergoed heeft en in de rechten van de benadeelde is getreden ;

Overwegende dat de *toedracht der feiten* als volgt kan worden samengevat :

Op grond van door de Zilvernatie per 1 februari 1967 aangeboden tarieven gelastte de n.v. Supermarkten Grand Bazar verweerster met ontvangst, inklaring, vervoer, behandeling, bewaring, inlading en verzending van allerhande koopwaar.

De 10 oktober en de 13 november 1967 werden 's nachts uit het magazijn Linthout van de Zilvernatie aan nr. 37 der dokken twee partijen van resp. 27 en 73 kartons met dozen zalm ten nadele van n.v. Supermarkten Grand Bazar ontvreemd door middel van braak en inklimming.

Luidens proces-verbaal van de Havenpolitie werden de diefstallen gepleegd door beklimming van de vijf meter hoge muur van het magazijn door middel van op de kade weggenomen ladders, het slaan van een opening in het met eternitplaten bedekte dak en en het langs binnen openen van één der ijzeren inrijpoorten.

Tussen de twee diefstallen in werd het dak hersteld en werden de inrijpoorten die langs binnen met een haak waren vastgemaakt voorzien van grote hangsloten.

Overwegende dat *ten aanzien van het recht* het volgende wordt overwogen :

Eiseres argumenteert dat de Zilvernatie in hoedanigheid van bezoldigde bewaarneemster « een zwaardere verantwoordelijkheid heeft dan die van een gewoon huisvader ».

Het valt buiten betwisting dat op grond van de bepalingen van artikel 1928 van het B.W. de verplichtingen door het vorig artikel strenger dienen toegepast en dat de bewaarner die een loon heeft bedongen meer zorg aan de hem toevertrouwde goederen moet besteden dan aan eigen zaken.

Met recht laat eiseres gelden dat de door verweerster ingeroepen « algemene voorwaarden der behandelaars van goederen » in zake niet van toepassing zijn gezien geen enkel document dat van partijen uitgaat er zelfs naar verwijst en dat het voorbrengen van een blanco faktuurformule hiertoe onvoldoende is tegenover de ontkenning van eiseres.

Haar stelling volgens dewelke de bewaarner zijn principiële aansprakelijkheid slechts kan afwentelen door het bewijs dat zijn tekortkoming aan de verplichting van teruggaaf te wijten is aan overmacht, toeval of een vreemde oorzaak waaraan hij geen fout heeft, strookt met de algemene rechtsprincipes.

Zij kan echter niet meer worden aanvaard wanneer zij verder vermeldt dat diefstal niet als vreemde oorzaak kan worden beschouwd tenzij hij « gewapenderhand » werd gepleegd.

Gekwalificeerde diefstallen, zonder gebruik van of bedreiging met wapens, ontheffen de bewaarner van aansprakelijkheid wanneer het bewezen is dat hij de diefstallen niet mogelijk heeft gemaakt door enige fout of nalatigheid, die in het kader van de rechtsverhouding tussen partijen dient bepaald te worden.

De door artikel 1928 van het B.W. vereiste « strengere » bewaringszorg dan voor eigen zaken dient beoordeeld te worden in het licht der elementen van de overeenkomst.

Van belang voor de beoordeling van een eventuele fout of nalatigheid in hoofde van de Zilvernatie is wel de omstandigheid dat zij per 1 februari 1967 offerte deed voor « magazijnhuur per maand en per ton of per m² ad 20 fr. » en dat de n.v. Supermarkten Grand Bazar sindsdien gedurende ongeveer anderhalf jaar koopwaar in het magazijn Linthout aan gezegde voorwaarden in bewaring heeft gegeven.

Op geen enkel ogenblik heeft gezegde cliënte enig protest of reclame uitgebracht tegen de veiligheids- en bewaringsomstandigheden van het litigieuze magazijn en zij mag dan ook verondersteld worden akkoord te zijn geweest met een bewaringsmethode die trouwens als volkomen normaal voorkomt in de Haven van Antwerpen en in verhouding is met de aangetekende prijstarieven.

Na de eerste en evenmin na de tweede diefstal heeft de n.v. Supermarkten Grand Bazar enig bezwaar geopperd tegen z.g. onvoldoende bewaringsmaatregelen, hetgeen overduidelijk bewijst dat de Zilvernatie in niets tekort is gekomen aan de mondelinge overeenkomst tussen partijen afgesloten en dat de cliënte zeer goed wist en aanvaardde in welke veiligheidsomstandigheden hare koopwaar was opgeslagen.

Tussen de twee diefstallen in werd de dakbedekking hersteld en hangsloten aan de binnenhaken van de ijzeren poorten geplaatst zoals blijkt uit de p.v. der politie.

De thans optredende verzekeraar is slechts gesubrogeerd in de rechten van zijn verzekerde die hij vergoed heeft en is zeker niet gerechtigd de bepalingen van de stilzwijgende overeenkomst tussen de Zilvernatie en Grand Bazar te

negeren zoals soms gesubrogeerde verzekeringsmaatschappijen doen om zich slechts op algemene rechtsprincipes te steunen ten einde van derden te recupereren hetgeen zij op grond van een verzekerd risico uitbetaalden.

Uit deze overwegingen dient geconcludeerd dat in casu verweerster geen fout of nalatigheid heeft begaan die de diefstal met braak in de hand zou gewerkt hebben en dat zij verantwoordelijk zou zijn voor de gevolgen ervan.

Rechtdoende,

Maakt melding van de toepassing van artikel 2 van de wet van 15 juni 1935 ;

Verklaart de vordering ontvankelijk doch ongegrond ;
Wijst eiseres af met de veroordeling tot de kosten.

NOOT. — 1. Volgens art. 1915 B.W. is bewaargeving in het algemeen een handeling waarbij men de zaak van een ander aanneemt, onder verplichting om die te bewaren en in natura terug te geven.

De bewaarder heeft dus twee verplichtingen, zegt De Page, V, nr. 197, en die auteur besteedt een afzonderlijke afdeling aan het onderzoek van elk van die verplichtingen.

Tegen het aldus gemaakte onderscheid kan geen bezwaar gemaakt worden, als men er maar voor zorgt bij het onderzoek van de ene verplichting geen abstractie te maken van de andere. In deze noot wordt geprobeerd aan te tonen dat men de verplichting tot teruggave moet zien in het kader van de verplichting tot bewaring.

2. Naar luid van art. 1927 B.W. moet de bewaarner aan de bewaring van de in bewaring gegeven zaak dezelfde zorg besteden als hij aan de bewaring van zijn eigen zaak besteedt, maar volgens art. 1928 wordt die bepaling strenger toegepast in vier gevallen, inzonderheid indien hij een loon bedongen heeft.

3. De maat van de aansprakelijkheid van de bewaarner wordt bepaald door de inhoud van zijn verbintenis : de bewaarner is aansprakelijk in de mate waarin hij verplichtingen op zich genomen heeft ; een onderzoek naar de omvang van zijn aansprakelijkheid moet verricht worden met inachtneming van de omvang van zijn verplichtingen.

Dit geldt voor de kosteloze bewaarneming : de diligentia quam in suis moet in concreto beoordeeld worden en de bewaarner is aansprakelijk voor zijn culpa levis in concreto. De bewaarner die met zijn eigen zaken slordig omspringt, zelfs als die slordigheid het karakter heeft van een zware fout, is niet aansprakelijk indien hij de in bewaring aangenomen zaak op dezelfde slordige manier behandelt (Hof Gent, 4 februari 1959, R.W. 1959-60, 295, bevestigd door Cass., 2 december 1960, Pas., 1961, I, 359).

Volgens De Page, V, nr. 199, keert men voor de aansprakelijkheid van art. 1928 terug tot het gemene recht van alle contracten ; de bewaarner staat in voor zijn culpa levis in abstracto.

Dit laatste wordt algemeen aanvaard, al zou men kunnen beweren dat de rechter de aansprakelijkheid van de bewaarner dient af te wegen volgens de omstandigheden, zonder dat hij alle bewaarnemers op wie art. 1928 toepasselijk is, over dezelfde kam hoeft te scheren.

Wat daarvan ook zij, men mag niet uit het oog verliezen dat de artikelen 1927 en 1928 aanvullend recht inhouden en dat het de partijen vrij staat de omvang van de verplichting tot bewaren en dus ook de aansprakelijkheid van de bewaarner zelf te bepalen.

4. Die omvang van de verplichting tot bewaren kan uitdrukkelijk in het contract omschreven zijn, maar kan ook blijken, impliciet, uit de gegevens van de overeenkomst en zelfs uit de omstandigheden waarin ze gesloten is ; zo kan

onder meer het bedrag van het loon een van de beoordeelingselementen zijn (zie het door De Page, V, nr. 204, in fine gegeven voorbeeld).

In die zin zegt het geannoteerde vonnis dat de rechter de aansprakelijkheid van de bewaarnemer moet beoordelen « in het licht van de elementen van de overeenkomst ». De rechter moet nagaan wat de bedoeling van de partijen geweest is. Als de bewaargever het pakhuis kent en weet welke veiligheids- en bewaringsmaatregelen getroffen worden, als het tarief in verhouding is tot die maatregelen, kan men bezwaarlijk eisen dat de bewaarnemer meer maatregelen treft dan die waarvoor de bewaargever betaalt.

5. Maar als men de omvang van de zorgverplichting van de bewaarnemer kent, zijn toch nog niet alle moeilijkheden opgeruimd, want de bewaargever die zijn zaak niet terugkrijgt, pleit dat de bewaarnemer om van zijn verplichting tot teruggave ontheven te zijn, overmacht moet bewijzen.

De redenering is ongeveer als volgt.

De bewaargever moet de zaak zelf, die hij ontvangen heeft, teruggeven (art. 1932). Dat is een resultaatsverbintenis (De Page, V, nr. 207). Het gevolg hiervan is dat de bewaargever niets moet bewijzen, tenzij het feit van de bewaargeving zelf en eventueel de staat van de zaak op het ogenblik van de inbewaringgeving. Tegen de bewaarnemer die de zaak niet kan teruggeven of ze niet kan teruggeven in de staat waarin hij ze ontvangen heeft, bestaat een vermoeden van schuldige wanprestatie, dat hij maar kan weerleggen door te bewijzen dat overmacht hem belet de zaak terug te geven.

Er is echter maar overmacht als de uitvoering volstrekt onmogelijk is en de vreemde oorzaak, waarvan gezegd wordt dat ze overmacht uitmaakt, zich zo heeft voorgedaan dat elke fout van de schuldenaar uitgesloten is in de gebeurtenissen die eraan voorafgaan of ermee gepaard gaan.

Diefstal en brand zijn op zichzelf geen overmacht, tenzij de debiteur bewijst dat ze volledig buiten zijn toedoen gebeurd zijn en dat ze voortspruiten uit een onoverwinnelijke uitwendige oorzaak (De Page, II, nr. 599).

6. Men staat daarmee voor een vreemde situatie. Het is ongetwijfeld juist dat de bewaarnemer aansprakelijk is indien de zaak verdwenen of beschadigd is door zijn toedoen, d.i. doordat hij zijn zorgverplichting, zoals deze omschreven is door art. 1927 of art. 1928 of het contract, niet heeft nageleefd. Maar daarnaast stelt men de eis dat hij ook bewijst dat de zaak verdwenen of beschadigd is ten gevolge van een onoverwinnelijke uitwendige oorzaak.

Er wordt dus eerst onderzocht wat de omvang is van de zorgverplichting (inspanningsverbintenis) van de bewaarnemer tijdens de periode van bewaring, maar als de zaak verdwenen of beschadigd is ondanks de prestatie van die zorg, dan zegt men op het tijdstip van de teruggave dat de bewaarnemer moet bewijzen dat de vreemde oorzaak onoverwinnelijk was. Langs de analyse van de teruggaveverplichting om, legt men de bewaarnemer de verplichting op om tijdens de periode van bewaring maatregelen te treffen waartoe hij krachten art. 1927 of art. 1928 of het contract niet verplicht is in het kader van zijn verplichting tot bewaring.

« C'est ainsi que la jurisprudence a pu établir à l'encontre du dépositaire, nonobstant les termes de l'article 1927, une obligation de résultat, simplement en exigeant que le débiteur fasse la preuve de la survenance d'un événement de force majeure pour se libérer » (J. Frossard, *La distinction des obligations de moyens et des obligations de résultat*, nr. 217).

7. Die analyse lijkt niet juist te zijn en de fout zit hierin

dat men uitgaat van de verplichting tot teruggave om zo tot het besluit te komen dat de verplichting tot bewaren een resultaatsverbintenis is.

Men moet integendeel uitgaan van de verplichting tot bewaren. Dat is de hoofdverplichting en de verplichting tot teruggave is er maar een gevolg van. Dat gevolg moet er, geheel of gedeeltelijk, niet meer zijn wanneer de verplichting tot bewaren, geheel of gedeeltelijk, is komen te vervallen.

De verplichting tot teruggave mag men niet onderzoeken abstractie makend van de verplichting tot bewaren. De wet of het contract schrijft voor welke zorg aan de bewaring moet besteed worden. Als de bewaarnemer de voorgeschreven zorg aanwendt, mag hij niet aansprakelijk gesteld worden voor verlies of beschadiging die te wijten zijn aan een vreemde oorzaak, zelfs indien hij de werking van die vreemde oorzaak had kunnen verhinderen door maatregelen die buiten zijn zorgverplichting vielen.

Gaat de zaak verloren of teniet buiten de schuld van de bewaarnemer, d.i. door een oorzaak betreffende welke hij geen zorgverplichting had, dan vervalt uiteraard de verplichting tot bewaren, en aangezien de verplichting tot teruggave een sequeel is van de verplichting tot bewaren, komt ook de verplichting tot teruggave te vervallen.

Hetzelfde geldt voor het geval dat de zaak, waaraan de bewaarnemer de voorgeschreven zorg besteed heeft, beschadigd is. De verplichting tot teruggave in de oorspronkelijke toestand bestaat niet meer. De beschadiging die de zaak buiten toedoen van de bewaarnemer heeft ondergaan, komt voor rekening van de bewaargever (art. 1933, tweede zin). « Buiten zijn toedoen » (in de Franse tekst: « fait ») betekent « buiten zijn schuld ». De bewaarnemer was een zekere zorg verschuldigd; als hij die aangewend heeft, dan heeft hij geen schuld.

8. Het geannoteerde vonnis heeft deze principes toegepast. De bewaarnemer die de overeengekomen zorg aan de bewaring besteed heeft, is niet aansprakelijk voor het verlies van de zaak, al had hij dit verlies kunnen beletten door maatregelen die buiten zijn zorgverplichting vielen. Ten onrechte wordt soms beweerd dat diefstal alleen bevrijdend is als hij gewapendhand gepleegd is.

Diezelfde principes worden geïllustreerd door Hof Gent, 4 februari 1959 (R.W. 1959-60, 295) en Cass., 2 december 1960 (Pas., 1961, I, 359). De bewaarnemer, die de zaak om niet in bewaring had genomen, had tijdens de periode van bewaring voor het bewaren van de voorwerpen geen mindere zorg tot het voorkomen van brandstichting aangewend dan voor de bewaring van zijn eigen goederen die aan hetzelfde gevaar waren blootgesteld. De eis tot schadevergoeding werd afgewezen.

9. Komt dan de teruggaveverplichting als resultaatsverbintenis niet meer ter sprake?

Volgens het voren geciteerde arrest van 2 december 1960 moest de bewaarnemer bewijzen dat hij zowel voor als bij de brand aan de bewaring van de zaak dezelfde zorg besteed had als hij aan de bewaring van zijn eigen zaken besteedde. De bewijslast rustte dus op de bewaarnemer. Dat is karakteristiek voor een resultaatsverbintenis. Maar essentieel voor de bewaargeving is dat de verbintenis tot teruggave moet gezien worden in verband met de verbintenis tot bewaren. De bewaarnemer, van wie teruggave verlangd wordt en die daaraan niet kan voldoen, moet tot zijn bevrijding de vreemde oorzaak (diefstal, brand, enz.) bewijzen, maar hij moet niet bewijzen dat die oorzaak de gemeenschappelijke kenmerken van overmacht vertoont; hij moet enkel bewijzen dat hij voor en bij het intreden van de vreemde oorzaak de wettelijk of contractueel voorgeschreven zorg aan de bewaring besteed heeft. De twee verplichtingen (bewaring, teruggave) moeten samen gezien worden.

De resultaatsverbintenis komt bovendien ter sprake wanneer de teruggave gevraagd wordt en de bewaarnemer de op dat ogenblik nog bestaande zaak niet teruggeeft. De hypothese is dan verschillend van de tot nu toe behandelde. Het gaat dan niet meer om de teruggaveverplichting in combinatie met de bewaringsverplichting, maar om de teruggaveverplichting op zichzelf, alleen. Het geval kan zich bijv. voordoen dat de bewaarnemer zich niet van de zaak mag ontdoen, omdat ze bij hem in beslag genomen is.

De kwestie is ten slotte nog anders als het verlies of de beschadiging zich voordoet nadat de bewaarnemer in gebreke is gesteld de in bewaring gegeven zaak terug te geven: het risico berust dan geheel bij hem en hij is aansprakelijk ook voor de alsdan ingetreden overmacht, tenzij hij zou bewijzen dat de zaak ook zou verloren gegaan of beschadigd zijn indien hij ze had teruggegeven.

10. Om het voorgaande toe te lichten volgen hier een paar teksten.

Met betrekking tot art. 1928 zei Favard in zijn rede van 14 maart 1804: « Dans tous ces cas, le juge doit être plus rigoureux: mais le projet de loi ne lui donne pas de règle

de conduite; il s'en rapporte à sa prudence, et c'est à lui de peser les différentes circonstances qui peuvent aggraver le sort du dépositaire » (Loché, Brussel 1836, VII, blz. 322).

Réal schreef in zijn *Exposé des motifs*: « Ainsi le dépositaire doit tous ses soins à la chose déposée, et si elle se détériore par son fait ou sa négligence, il en répondra selon le degré d'intensité que donneront à cette responsabilité, soit les conventions des parties, soit les circonstances dans lesquelles le contrat se sera formé; mais il ne répondra des accidents de force majeure qu'autant qu'il aura été mis en demeure de restituer la chose déposée » (ib., blz. 318).

Verder nog Favard: « Si le projet de loi est justement sévère à l'égard des dépositaires infidèles, on voit qu'il protège ceux qui ont rempli leur mission avec fidélité. Ils ne doivent rendre la chose déposée que dans l'état où elle se trouve au moment de la restitution. Dans aucun cas, ils ne sont tenus des accidents (sic) de force majeure, à moins qu'ils n'aient été mis en demeure de restituer le dépôt » (ib., blz. 323).

C. Caenepeel

INGEZONDEN BIJDRAGE

Het arrest van 18 september 1970 van het Hof van Cassatie betreffende een afzonderlijke veroordeling bij dronkenschap of alcohol-intoxicatie.

Onder een praktisch gelijkaardige titel lieten wij in het « Rechtskundig Weekblad » van zondag 9 maart 1969 (32ste jaargang, nr. 27) een artikel verschijnen naar aanleiding van het arrest van 19-9-68 van het Hof van Cassatie.

Zeer tot onze voldoening stellen wij vast dat het arrest van 18-9-70 (bijna op dag 2 jaar later) in zeer grote mate de stellingen die wij in ons hogergeciteerd artikel verdedigden heeft bekrachtigd.

In ons artikel van 9-3-69 poneerden wij de stelling dat de lagere Rechter volgens eigen, soevereine, criteria tot de bevinding kan komen dat hij met meerdere feiten heeft te doen zodat hij den ook meerdere straffen zal uitspreken zonder dat hij hierdoor geacht moet worden impliciet en noodzakelijk de oorzakelijkheidskwestie te hebben gesteld en behandeld in de zin die hieraan werd gegeven door het arrest van 19-9-68 van het Hof van Cassatie. (Rechtskundig Weekblad 9-3-69, kol. 1251 - voorlaatste alinea).

Wij betoogden verder dat de strafrechter trouwens niet eens de bedoeling kan hebben gehad om, door het opleggen van een afzonderlijke straf voor dronkenschap het oorzakelijk verband met het ongeval uit te sluiten. (Rechtskundig Weekblad 9-3-69, kol. 1251 - voorlaatste alinea).

Wij kwamen dan ook tot het besluit dat het arrest van 19-9-68 derhalve een « Hineininterpretierung » was geweest van de beslissing der lagere rechtsmacht en dit op een manier die o.i. strijdig was met de soevereiniteit van de lagere Rechter. (Rechtskundig Weekblad 19-3-69, kol. 1254 in fine).

Welnu, deze stelling is duidelijk bekrachtigd geworden door het arrest van cassatie, op konklusies van Prokureur generaal Ganshof Van der Meersch, dd. 18-9-70 (Rechtskundig Weekblad zondag 1-11-70, 34 ste jaargang, nr. 9, kol. 411 en volg.).

Het zojuist vermelde arrest resumeert zich als volgt: « Wanneer een autovoerder vervolgd wordt wegens 2 afzonderlijke feiten, nl. enerzijds doden door onvoorzich-

tigheid en anderzijds alcohol-intoxicatie dient, ingevolge artikel 65 van het Strafwetboek één enkele straf uitgesproken te worden, nl. de zwaarste. Wanneer de strafrechter 2 afzonderlijke straffen heeft uitgesproken is de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is, ertoe gehouden de fout welke het voorwerp van de afzonderlijke tenlastelegging heeft uitgemaakt, als vreemd te beschouwen aan het misdrijf uit onvoorzichtigheid.

Wanneer nochtans het vonnis dat de veroordeling uitspreekt beslist dat de alcohol-intoxicatie de oorzaak of één der oorzaken van het ongeval is geweest en een bestanddeel van het gebrek aan voorzichtigheid heeft uitgemaakt, is de burgerlijke rechter door de strafbeslissing niet gebonden, zelfs indien de strafrechter een verkeerde toepassing heeft gemaakt van artikel 65 van het strafwetboek. De afzonderlijke veroordeling van de autovoerder wegens gezegde 2 misdrijven sluit niet uit dat de alcohol-intoxicatie een element was van het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg waardoor de dood van het slachtoffer werd veroorzaakt ».

Het Hof van Cassatie komt dus bepaald terug op de strekking die sedert het arrest van 19-9-68 ingang had gevonden en volgens dewelke het feit van een afzonderlijke straf voor dronkenschap of alcohol-intoxicatie noodzakelijk impliceerde dat dit feit niet in oorzakelijk verband kon staan met de onopzettelijke doding, gebeurlijk onopzettelijke slagen en verwondingen.

Inderdaad, sedert het recente arrest van 18-9-70 is het voldoende dat de strafrechter het oorzakelijk verband heeft in beschouwing genomen, ongeacht het feit of er al dan niet een afzonderlijke straf werd uitgesproken voor de dronkenschap of de intoxicatie en ongeacht zelfs het feit dat er eventueel door de strafrechter een verkeerde toepassing zou kunnen gemaakt zijn van artikel 65 van het strafwetboek!

Met andere woorden; de soevereine inzichten van de strafrechter primeren en dienen gerespecteerd te worden door de burgerlijke rechter voor wie het verhaal van de verzekeraar aanhangig is gemaakt; zodat deze burgerlijke

rechter, op grond van een afzonderlijke straf wegens dronkenschap of alcohol-intoxicatie, niet meer mag besluiten tot afwezigheid van oorzakelijk verband met de onvrijwillige doding of de onvrijwillige slagen en verwondingen, wanneer de strafrechter - hoewel zelfs afzonderlijke straffen uitgesproken hebbend - niettemin beslist dat er feitelijke eenheid aanwezig is tussen de dronkenschap of de alcohol-intoxicatie enerzijds en de onvrijwillige doding of onvrijwillige slagen en verwondingen anderzijds. (zie konklusies van de Heer Prokureur generaal Ganshof Van der Meersch - Rechtskundig Weekblad zondag 1-11-1970, 34 ste jaargang, nr. 9, kol. 416).

Het is deze stelling die werd verdedigd in ons artikel van 9-3-1969 wanneer wij expliciet verwezen naar een - bij ons weten onuitgegeven - vonnis van de Boetstrafelijke Rechtbank van Verviers van 27-9-1967 waarbij de rechter, ofschoon hij een afzonderlijke straf oplegde voor de dronkenschap, in expliciete bewoordingen het oorzakelijk verband tussen de dronkenschap en het ongeval had weerhouden.

Laat het dan nog zo zijn dat in het zojuist geciteerde vonnis de strafrechter wellicht een verkeerde toepassing van artikel 65 van het strafwetboek heeft gemaakt; het is in ieder geval zo dat hij in zijn vonnis een feitelijke eenheid tussen de dronkenschap en het ongeval had onderkend zodat dit oorzakelijk verband op burgerlijk gebied ook diende weerhouden te worden.

Dit is ongetwijfeld de juiste zienswijze zoals nu blijkt uit het hoger geciteerd arrest van het Hof van Cassatie van 18-9-70 op een eensluidende konklusie van de Heer Ganshof Van der Meersch, Prokureur generaal.

Derhalve is het voortaan van ondergeschikt belang geworden na te gaan of de strafrechter heeft beslist of er al dan niet een feitelijke eenheid tussen de dronkenschap en de letsels heeft bestaan.

Indien de strafrechter deze feitelijke eenheid heeft

bevestigd dan is er een oorzakelijk verband door de burgerlijke rechter te weerhouden zelfs indien de strafrechter een afzonderlijke straf voor dronkenschap of intoxicatie zou hebben uitgesproken.

De burgerlijke rechter bij wij de verzekeringsmaatschappij haar verhaal wegens dronkenschap van de verzekerde (eventueel wegens zijn intoxicatie of zelfs wegens een andere zware fout) aanhangig heeft gemaakt dient dan ook de feitelijke appreciatie van de strafrechter betreffende het oorzakelijk verband te respektieren.

Derhalve moet de burgerlijke rechter besluiten tot een oorzakelijk verband tussen de dronkenschap (eventueel de intoxicatie of een andere zware fout) en de letsels wanneer uit het voorliggend strafvonnis blijkt dat de strafrechter een feitelijke oorzakelijk verband heeft weerhouden, zelfs wanneer de dronkenschap afzonderlijk werd bestraft, dus zelfs wanneer eventueel een verkeerde toepassing van art. 65 van het strafwetboek werd gemaakt.

De burgerlijke rechter moet dus besluiten tot oorzakelijkheid wanneer het in de inzichten van de strafrechter heeft gelegen in diezelfde zin minstens te beslissen tot een feitelijke eenheid tussen de dronkenschap (eventueel intoxicatie of zware fout) en de veroorzaakte letsels.

Dit komt er dus wel degelijk op neer dat de door ons gewraakte «Hineininterpretierung» door de burgerlijke rechter uitgesloten is omdat deze, volgens het arrest van cassatie van 18-9-1970, op zijn beurt zal moeten besluiten tot de oorzakelijkheid wanneer de inzichten van de strafrechter in dezelfde zin zijn gegaan, ongeacht de wijze waarop de straftoemeting geschiedde.

Wij menen dat hiermee definitief een punt werd gezet achter de verwarringen en controversen die ontstonden sedert het arrest van 19-9-1968.

W. MERCELIS
Dr. Jur.

BOEKBESPREKING

P.E. Trousse — J. Vanhalewijn, Uitlevering en internationale rechtshulp in strafzaken. — Algemene praktische rechtsverzameling. — Brussel, Larcier, 1970, 195 blz.

De uitlevering en de internationale rechtshulp in strafzaken zijn onderwerpen waarover wij in onze Vlaamse rechtsliteratuur weinig of geen publicaties bezitten.

Buiten de gegevens die voorkomen in de algemene handboeken over het strafrecht en een paar artikelen, ligt het veld helemaal braak.

Thans hebben de heren P.E. Trousse, raadsheer in het Hof van Cassatie en hoogleraar aan de Universiteit te Leuven, en J. Vanhalewijn, substituut-auditeur Generaal bij het Militair Gerechtshof, met opdracht bij de dienst voor documentatie van het Hof van Cassatie en buitengewoon hoogleraar aan de Universiteit te Leuven, in samenwerking een uitgebreid tractaat doen verschijnen in de Algemene Praktische Rechtsverzameling, waarin deze stof op uitvoerige wijze behandeld wordt.

Laten wij onmiddellijk onderstrepen dat het werk aan zeer hoge eisen voldoet, dat het getuigenis aflegt van een zeer grondige kennis van de stof, niet alleen in het Belgisch recht maar ook, — wat hier meer dan elders vereist is, — in het vergelijkend recht en dat het de oplossing brengt van zeer talrijke vraagstukken waarvoor soms verregaande opzoeken dienden gedaan te worden.

Het boek bestaat uit twee grote delen: het eerste gewijd aan de uitlevering zelf en het tweede aan de internationale rechtshulp.

Het eerste deel, dat het meest uitgebreid is, behandelt

in een inleiding, de algemene begrippen van het uitleveringsrecht, de bronnen van dit recht en het verband tussen de interne wetgeving en de uitleveringsverdragen.

Wat het stelsel betreft dat in België voor de uitlevering gelding heeft, wijzen de auteurs op het tweeledig karakter ervan. Er is eerst een gemeenrechtelijk stelsel geregeld door de wet van 15-3-1874 en door de bilaterale verdragen die door België werden gesloten, en daarnaast een speciaal stelsel tot regeling van de betrekkingen tussen de Benelux-staten.

Deze beide stelsels worden nu in twee afzonderlijke titels grondig onderzocht met de omschrijving van de feiten die tot uitlevering aanleiding kunnen geven, de veroordelingen die tot uitlevering kunnen leiden, de personen die kunnen worden uitgeleverd en de gevolgen van de uitlevering. Uiteindelijk wordt uitvoerig de uitleveringsprocedure nagegaan.

Stippen we aan dat de uiteenzettingen van de schrijvers overvloedig gestaafd worden door verwijzingen naar een zeer uitgebreide literatuur en een uitvoerige rechtspraak, zodat stellig kan verklaard worden dat geen enkel element in het duister wordt gelaten en dat al de preceden ten die nuttig kunnen nagegaan worden, in het boek zijn vermeld.

De uitlevering in Benelux-verband steunt op de wet van 27-6-1962 die van kracht geworden is op 11-12-1967. Zij bevat een volstrekt autonome regeling en houdt geen verband met de gewone uitlevering volgens de wet van 1874. Het Benelux verdrag geeft geen limitatieve opsomming van de misdrijven; het laat uitlevering toe op grond van

een veiligheidsmaatregel die vrijheidsbeneming medebrengt.

Ook hier worden door de auteurs de feiten en veroordelingen bestudeerd die tot uitlevering kunnen leiden en de personen die kunnen worden uitgeleverd, en uiteindelijk de uitvoeringsprocedure met de bespreking van alle bijzondere gevallen die hierbij in aanmerking komen zoals politieke misdrijven, fiskale misdrijven, territoriale bevoegdheid van de aangezochte Staat en ex-territoriale bevoegdheid van de verzoekende Staat; beletsels van de uitlevering enz. .

Het tweede gedeelte dat betrekking heeft op de internationale rechtshulp wijdt eerst uit over de algemene beginselen en modaliteiten die aan deze rechtshulp ten grondslag liggen en bespreekt dan de eigenlijke gerechtelijke samenwerking door de rogatoire commissies, het optreden van getuigen en deskundigen.

Op het einde bespreken de auteurs nog het probleem van het « uitlenen van gedetineerden om als getuigen op te treden », wat door België, na een langdurig verzet, uiteindelijk in het Benelux-verdrag werd aanvaard.

Afgezien van zijn bijzondere waarde voor de praktijk van het behandelde onderwerp, legt dit werk getuigenis af van een diepgaande wetenschappelijke kennis, van een reusachtige belesenheid en van een volledig beheersen van de jurisprudentie op heel het terrein dat werd bewerkt.

Het is aangenaam en meeslepend geschreven en heeft niets van het saaie en droge dat men van dergelijke werken zou kunnen verwachten.

De auteurs bewijzen verder dat zij grondig de werken hebben doorwrocht die in andere landen over dit vraagstuk werden geschreven en het geheel is een waardevolle aanwinst voor onze Vlaamse rechtsliteratuur.

René Victor.

BALIELEVEN

Belgische Nationale Orde van Advocaten

De algemene raad van de nationale orde heeft op 9 november 1970 verkozen :

Tot deken de heer Achille De Gryse, oud-stafhouder van de balie te Kortrijk en oud-voorzitter van het Verbond van Belgische Advocaten; tot vice-deken de heer Ch. Radelet, oud-stafhouder van de balie te Luik; tot secretarissen de heer J. Botson, oud-lid van de raad van de orde te Brussel en de heer P. Blomme, lid van de raad van de orde te Gent.

De vergadering heeft met eenparigheid aan de uittredende deken de heer E. Gilson de Rouvieux de eretitel van zijn functie toegekend.

Onder het voorzitterschap van de heer deken Achille De Gryse heeft de algemene raad een bespreking gewijd, o.m. aan volgende punten :

- een voorontwerp van wet betreffende het archief en de verjaring inzake aansprakelijkheid;
- wijziging van artikel 459 Ger. W. betreffende het verbod op overeenkomsten over erelonen afhankelijk van het resultaat van het geding;
- eenmaking van de beroepsregels;
- gebruiken betreffende de voorrang voor de hoven en rechtbanken.

Verder besprak de algemene raad het probleem van de aansluiting van advocaten-stagiaires bij de verzorgingskas

voor advocaten, de bezoldigde stage bij het Parket voor jonge dokters in de rechten en artikel 728 Ger. W. wat de vertegenwoordiging in rechte betreft.

Conferentie van de Jonge Balie te Hasselt.

Openingsvergadering van 13 november 1970.

Uitermate groot was de opkomst vrijdag, 13 november om 17.00 u., in zaal B van het Gerechtshof te Hasselt toen de voorzitter van de Conferentie, Mr. Guy Gysens, de vergadering opende en de spreker Professor Herman Bekaert, ere-Prokureur-Generaal en Koninklijke Commissaris voor de hervorming van de rechtspleging in strafzaken, inleidde door te wijzen op zijn grote wetenschappelijke arbeid en zijn schitterende loopbaan in de magistratuur, hetgeen hem — theorie en praktijk beheersende — dan ook de geschikste person maakt om de rechtspleging in strafzaken te hervormen en aan te passen aan de hedendaagse eisen.

Spreker ving zijn klare uiteenzetting aan met er op te wijzen, dat de procedure in strafzaken zich beweegt tussen twee belangen, te weten : het kollektieve bij een snelle en een billijke beteugeling van de misdrijven en het individuele bij de uitoefening van een volledig gewaarborgde verdediging. Daarenboven werd onderlijnd, dat de rechtspleging in strafzaken verband houdt met de rechtspleging in de burgerlijke zaken en dat het de bedoeling is, dat de partijen op gelijke voet staan. Deze principes indachtig omvat het projekt vijf boeken en een zesde, dat handelt over de speciale wetten. De titels zijn : de uitoefening van de strafaktie, de algemene regels voor de opsporing en de vaststelling van de misdrijven, de procedure voor de vonnisgerechten, terwijl het vierde en het vijfde boek de bijzondere rechtspleging en de strafuitvoering zullen omvatten.

De Koninklijke Commissaris heeft deze verschillende boeken precies toegelicht om ze alsdan te illustreren met een bepaald punt (o.a. het verhoor van kinderen in zedenmisdrijven; de behandeling voor de rechtbank, die groten-deels zal geïnspireerd zijn door het Engels voorbeeld : ...).

De aandachtige stilte tijdens de uiteenzetting en de menigvuldige vragen achteraf bewezen de duidelijke interesse, zodat de heer Stafhouder, Mr. Raymond Smeets, het vragen stellen moest beëindigen om de spreker als volgt te danken : « De Jonge Balie deed ongetwijfeld een voortreffelijke keuze wanneer ze U, eminent magistraat en rechtsgeleerde, uitnodigde om het onderwerp te behandelen waarvan U een levenstaak maakt en dat tevens, nu de gerechtelijke hervorming tot stand komt aan aktualiteit wint. Uw uiteenzetting heeft bewezen dat de geplande hervormingen noodzakelijk zijn. Uw opdracht is belangrijk en omvangrijk maar laat mij de overtuiging uitdrukken dat, rekening houdend met wat reeds werd gepresteerd, U zult slagen in uw opzet en aldus Uw naam zult weten te binden aan een hervorming die een teken zal zijn van een vooruit-schrijdende beschaving waarin de rechtszekerheid van de burger als van de maatschappij steeds nauwkeuriger wordt geregeld. »

Na de vererende aanwezigheid van de heer Prokureur-Generaal Constant te hebben beklemtoond en de talrijke aanwezigen te hebben bedankt, specialiter de heer Kranzen, Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Hasselt, nodigde de heer stafhouder de geachte vergadering uit op een kleine receptie, alwaar de geplande hervorming nog lang werd besproken en reeds gevraagd werd wanneer de Koninklijke Commissaris weer zou komen, hetgeen het geslaagd zijn aantoonde.

MEDEDELINGEN

Vrije Universiteit te Brussel Faculteit van de Rechtsgeleerdheid

Te begeven cursussen.

De Vrije Universiteit Brussel meldt — met ingang van het academiejaar 1971-72 — de externe vacature van volgende cursussen in de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid :

« Inrichting van het notariaat en deontologie in verband met het beroep » (60 uur - lic. in het notariaat)

« Grondige kennis in verband met het notariaat :

a) van het gerechtelijk privaatrecht (met inbegrip van opstellen van notariële akten) (45 uur - lic. in het notariaat) ;

c) van het administratief recht (15 uur - lic. in het notariaat) ;

d) van het burgerlijk recht (met inbegrip van opstellen van notariële akten) (90 uur - lic. in het notariaat) ;

f) van het vennootschapsrecht (met inbegrip van opstellen van notariële akten) (30 uur - lic. in het notariaat). »

« Opstellen van notariële akten (algemeen kader van notariële akten, aanhechting van stukken, mededeling van akten en opnemen van stukken in het archief) » (15 uur - lic. in het notariaat).

Sollicitaties met curriculum vitae (in 2 exemplaren) en publicaties worden ingewacht tot 18 december 1970 bij de Heer Rector van de Vrije Universiteit Brussel, A. Buyllaan 105, 1050 Brussel.

Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen.

Wij ontvingen van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen de hieronderstaande mededeling :

Buitengewone Algemene Vergadering van 9 oktober 1970. Werden gekozen als beheerder :

Dhr. J.P. Andri, Mjr. A.M. Benoit, Mw. Delbecq-Laurent, Dhrn. J.M. Deleuze, M. De Man, P.J. Demin, J. Eeckhout, J.M. Ernault, F. Glibert, A. Hubert, H. Levy-Morelle, V. Thoreau, J. Van Caster, J. Van Uytvanck.

Als commissaris :

Dhrn. S. de Moffarts d'Houchenée en L.J. Laga.

De raad van beheer heeft op 4 november 1970 gekozen als voorzitter : Dhr. J.M. Deleuze ; als ondervoorzitter : Dhr. M. De Man ; als sekretaris : Dhr. P.J. Demin ; als schatbewaarder : Dhr. J.M. Ernault.

Het Directiecomité zal bestaan uit : Dhrn. J.M. Deleuze, M. De Man, J.M. Ernault, A. Hubert, H. Levy-Morelle en J. Van Uytvanck.

J.M. Deleuze, Voorzitter.

TIJDSCHRIFTEN

Omilegie, jg. 1970 - augustus.

Rechtspraak.

Wet en Recht, jg. 1970 - nr. 4.

De schorsing van de uitvoering van de Arbeidsovereenkomst voor werklieden, in toepassing van artikel 28quater van de wet op de arbeidsovereenkomst voor werklieden. —

Wettekst. — Algemene Beginselen. — Tabel der voorbeelden. — Toelichting. — Voorbeelden. — In de marge... — Wet van 24 april 1970 betreffende de arbeidsovereenkomst voor dienstboden. — Mededeling.

Nederlands Juristenblad, jg. 1970 - nr. 39.

Mr. F. de Graaf, Nederlands wetsontwerp en Duits Diskussionentwurf over het echtscheidingsrecht. — Mr. H.G. Lyklema, EEG-verdrag en industriële eigendom. — Opmerkingen en mededelingen : Mr. Fré Griffiths-Læ Poole, De ongelijkheid van man en vrouw in het Nederlandse nationaliteitsrecht. — Mr. B.F.N. Böcker, Taboes en overtuiging. — Mr. S. Gerbrandy, Huishoudgeld of levensonderhoud ? (de art. 84 en 85 B.W. ; 429n, 828i en 798 Rv). — Mr. A.N.A. Josephus Jitta, Verdediging bij verstek. — Mr. J. Heeres, Verdediging bij verstek.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jg. 1970 - nr. 5106.

Mr. V.A.M. van der Burg, De opheffing van het verbod van gemeenschappelijke en mutuele testamenten in Boek 4 N.B.W. — Prof. Mr. H.K. Köster, Minderjarigheid, curatele, alimentatie. — Fiscale Rechtspraak van de Hoge Raad. — Berichten en Mededelingen.

Journal des Tribunaux, jg. 1970 - nr. 4719.

Jean Constant, procureur général près la cour d'appel de Liège. — Propos sur la motivation des jugements et arrêts en matière répressive. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Revue internationale des sciences administratives, jg. 1970 - nr. 3.

J.C. Garcia-Zamor. L'administration du développement dans les Etats antillais du Commonwealth. — P. Sheriff. Les facteurs réduisant l'impact du rapport Fulton. — E.P. Laberge. Les négociations collectives au sein de la fonction publique du Canada. — J.I. Gow. La modernisation de la fonction publique du Québec. — B. Wennergren. L'information des citoyens et la publicité des actes administratifs. — A. Fröjd. L'autonomie municipale et le développement régional en Suède. — M.B.A. Abbas. La formation à l'administration publique au Pakistan. — Résumés des articles publiés en langue anglaise. — Ecoles et instituts d'administration publique. — Bibliographie sélectionnée. — Informations, coopération technique, nouvelles. — Chronique de l'Institut.

Recueil Dalloz Sirey, jg. 1970.

Jacques Foulon-Piganiol, docteur en droit, licencié ès lettres, juge au tribunal de Paris. — Nouvelles réflexions sur la diffamation raciale (Critique des propositions de loi en instance devant le Parlement). — Jurisprudence. — Législation.

Public Law, jg. 1970 - autumn 1970.

H.R. Burroughes, Public Inquiries and Large Scale Development. — Barry Nicholas, Loi, Règlement and Judicial Review in the Fifth Republic ? — J.E. Trice, Welsh Local Government Reform - An Assessment of Ad Hoc Administrative Reform. — Comment. — Current Survey. — Reviews.